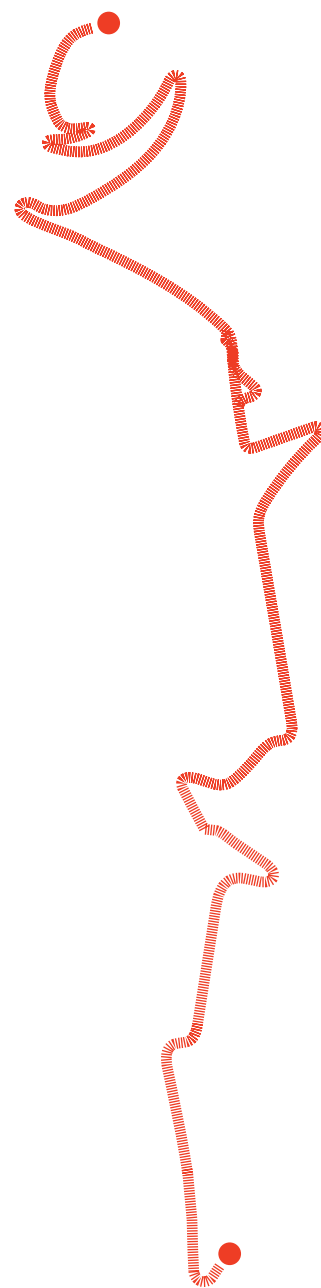

HORNÍ A DOLNÍ HANYCHOV,

nová brána na Ještěd

Návrhová část

Bc. Trpkoš Jan
2023

Autor: **Bc. Trpkoš Jan**
Název: Horní a Dolní Hanychov, nová brána na Ještěd
AR: 2022/2023

vedoucí práce: Ing. Vladimír Sitta
ateliér: Sitta/Chmelová
Oponent práce: Ing. arch. Jakub Kopec

Univerzita: České vysoké učení technické v Praze
fakulta: Fakulta architektury ČVUT v Praze
obor: krajinářská architektura

Prohlášení autora

Autor, diplomant: Bc. JAN TRPKOŠ
Název diplomové práce: Horní a Dolní Hanychov, nová brána na Ještěd
Název diplomové práce AJ: Horní a Dolní Hanychov, A New Gate to The Ještěd
AR: 2022/2023
Jazyk práce: český
Vedoucí práce: Ing. Vladimír Sitta
Ústav: ÚSTAV 15120 Ústav krajinářské architektury
Oponent práce: Ing. arch. Jakub Kopec

Klíčová slova: krajinářská architektura, urbanismus, cesta, Liberec, Ještěd

Anotace:

Tato práce se zabývá krajinou Horního a Dolního Hanychova v Liberci a snaží se ji drobnými i většími krajinářskými zásahy kultivovat a zpříjemnit pobyt i pohyb v ní. Nově urbanisticky vymezené centrum do území vnáší orientační bod, místo setkávání a vytváří zázemí pro komunitní život. Stěžejním tématem této práce je návrh a detailnější rozpracování nové cesty na Ještěd vedoucí ve stopách zaniklé sáňkařské dráhy, čímž dojde k oživení významné vrstvy kulturní krajiny. Práce se snaží propojit území ve stabilnější krajinou tkáň odolávající klimatickým změnám a vytvářející příjemné místo pro život.

Annotation:

This thesis deals with the landscape of Horní and Dolní Hanychov in Liberec and suggests smaller and larger landscaping interventions to try to cultivate it and make it more pleasant to dwell in. The newly urbanistically defined center brings an orientation point to the area, which is also a meeting place, and creates an environment for community life. The key topic consists of the detailed development of a new route to Ještěd, following in the footsteps of a forgotten sledding track, which vivifies an important layer of the cultural landscape. The work tries to transform the area into a more stable landscape system of interconnection, which is resistant to climate change and creates a pleasant place to live in.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 20. 5. 2023

podpis autora-diplomanta

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Bc. JAN TRPKOŠ

datum narození: 25.04.1997

akademický rok / semestr: 2022/2023/LS

obor: Krajinářská architektura

ústav: 15120 Ústav krajinářské architektury

vedoucí diplomové práce: Ing. VLADIMÍR SITTA

téma diplomové práce: Horní a Dolní Hanychov, nová brána na Ještěd

viz přihláška na DP

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Zadáním projektu je zlepšení urbanismu a kvality veřejného prostranství a s tím související kvalita života v katastr. území Horního a Dolního Hanychova v Liberci, vycházející méně či více z aspektů kulturní krajiny, zlepšení povědomí o historickém vývoji území a reliktech minulosti propsaných do současnosti. Dále hledání, vytvoření a urbanistická definice nového centra území, obnovení vedení zapomenuté sáňkařské dráhy přetransformované na novou cestu na Ještěd s úpravami a zpřístupněním zaniklých úseků, a drobné i rozsáhlejší krajinářské úpravy, které území propojí v jeden fungující organismus a zároveň ho kultivují, ztraktivní a zlepší v něm orientaci.

2/ Pro AU/ součástí zadání bude jasně a konkrétně specifikovaný stavební program

- Hledání nového centra – úvaha, definice, lokalizace, urbanistické vymezení, návrh
- Návrh urbanistického řešení kolem nově definovaného centra – vymezení zástavby plošně, hmotově, definice charakteru zástavby
- Hledání a nalezení původního vedení a reliktu zapomenuté sáňkařské dráhy, která vedla z vrcholu Ještědu – stavebně historický průzkum
- Návrh nové cesty na Ještěd, vedoucí ve stopách původní sáňkařské dráhy, řešení obnovy a zpřístupnění zaniklých úseků, řešení jednotlivých zastavení a drobné architektury
- Architektonické zpracování vymezených míst v území, drobná architektura – zastavení v území, vyhlídková místa, posezení, občerstvení, galerie, kavárna
- Holistické pojetí celého území (na úrovni krajinného plánu) a zdůraznění důležitých a zajímavých, stávajících či nově navržených míst území - nová, či posílená a do cestní sítě zanesená spojení, prostupnost, práce s vodou

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

Analytická část: Shromáždění všech potřebných informací a dat, týkající se konkrétního území i širších vztahů v různých měřítkových úrovních.

Návrhová část:

- Celková situace 1:5000 až 1:10 000
- Mapa širších vztahů 1:5000 až 1:20 000
- Dílčí půdorysy vymezených lokalit (3 a více) 1:50 až 1:200
- Řezy
- Axonometrie
- Detaily vymezených lokalit (3) – 1:10 až 1:200
- Vizualizace

*Konkrétní zadání programu a měřítka mohou být upřesněna v průběhu práce vedoucím DP. Měřítka výstupů mohou být přizpůsobena požadovaným formátům odevzdání.

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

Fyzický model řešeného území, dílčí modely vybraných lokalit (1-2), poster (4x formát A1), portfolio formátu A4 (2x), CD výstupy (2x), prohlášení diplomanta, zadání s podpisem vedoucího DP a děkana FA ČVUT

Datum a podpis studenta

29.2.2023

Datum a podpis vedoucího DP

 20.2.2023

Datum a podpis děkana FA ČVUT

20/2/23
registrován studijním oddělením dne

Zadání diplomové práce

Zadáním diplomové práce je zlepšení urbanismu a kvality veřejného prostranství a s tím související kvalita života v katastr. území Horního a Dolního Hanychova v Liberci, vycházející méně či více z aspektů kulturní krajiny, zlepšení povědomí o historickém vývoji území a reliktech minulosti propsaných do současnosti. Dále hledání, vytvoření a urbanistická definice nového centra území, obnovení vedení zapomenuté sáňkařské dráhy přetransformované na novou cestu na Ještěd s úpravami a zpřístupněním zaniklých úseků, a drobné i rozsáhlejší krajinařské úpravy, které území propojí v jeden fungující organismus a zároveň ho kultivují, ztraktivní a zlepší v něm orientaci.

Vizuální propojení města s lesy a horami.

Přenesení do místa

Zážitek z cesty, cesta ze zážitků...

V centru nasednu do tramvaje a projíždím Libereckými čtvrtěmi směrem k horám. Za okny stále řídne zastavba, přibývají stromy a kopce se zvedají. Ještěd se pomalu přibližuje. Za 17 minut dorazím do Hanychova, a i když jsem stále v Liberci, mám pocit, jako bych se octnul tak trochu v jiném světě. Město se pozvolna změnilo na vesnici. Z tramvaje vystupuji téměř v lese, kde mě obklopí jeho chlad a vlhká vůně. Mířím na Ještěd. Ale jakou cestou?

V dálce, na okraji lesa jsem zahlédl jakousi sochu. Vydávám se tam. Po chvíli cesty mezi rodinnými domky se přede mnou otevírá monumentální vyhlídka připomínající korunu. Ale proč takový tvar? Dozvídám se, že tu končila dnes zapomenutá sáňkařská dráha vedoucí až z vrcholu Ještědu, a vyhlídka převzala tvarosloví jejích klopených zatáček.

Vydávám se tedy na túru ve stopách dráhy. Jak stoupám výš, mímám drobné zastávky, kde si člověk může odpočinout a nabrat síly. Krajina se neustále mění, tu se z mýtiny na chvíli otevrou dramatické pohledy na přibližující se Ještěd a vzdalující se město, aby se po chvíli skryly do stínu lesů. Mímám skaliska, zlatou travu, suché větve, vlhkou půdu, drobné tůňky plné života, zurčící prameny. Procházím zářezy v krajině. Po novém mostě přes silnici.

Smysly se napínají k prasknutí, až se krajina opět dramaticky změní. Útulný, ale šerý les, vystřídá otevřené zářící nebe a pole ostrých kamenů, v němž se jako stuha vlní zídka a násypy staré dráhy, lemované borůvkami. A už na dosah se ční jako maják, majestátní hotel a vysílač Ještěd. Otevírají se panoramatické výhledy. Liberec jako na dlani. Jizerky. Krkonoše. Žitavské hory. Posledních pár metrů a jsem na vrcholu. Byla to jízda zážitků, které před sto lety prožívali ti, jenž svištěli z kopce dolů.

Prožil jsem jízdu plnou zážitků, tak jak před sto lety ti, kteří svištěli z kopce dolů.

Obsah

Úvod	12
1. Krajinový plán	14
I. URBANISMUS + KRAJINNÁ TKÁŇ	16
1. Úvodní slovo	19
2. O území	20
2.1 Krajina	20
2.2 Doprava	21
2.3 Sport	21
3. Východiska	22
3.1 Problémy a hrozby	22
3.2 Hodnoty a příležitosti	24
4. Analýzy + návrhové principy	26
4.1 Topografie	27
4.2 Vegetace	27
4.3 Voda	28
4.4 Cestní síť	28
4.5 Vývoj struktury osídlení	29
4.6 Krajinná akupunktura	29
5. Hlavní situace	30
5.1 Doplněk k legendě	32
6. Cesta zelenou osou	34
7. Nový střed území	36
7.1 Proměny místa	40
8. Cesta podél náhonu	42
8.1 Současný stav a nastíněné řešení	44
9. Nová rozhledna - sledování dorůstání lesa	46

II. JEŠTĚ (J)DU NA JEŠTĚD	53
1. Předmluva ke kapitole	55
2. Okolní vztahy a východiska pro návrh	56
2.1 Cestní síť	57
2.2 Sáňkařská dráhy v okolí,	57
2.3 sportovní vyžití, turistika	57
3. Minulost kontra současnost	58
3.1 Minulost	58
3.2 Současnost	60
4. Stará dráha, nová cesta	62
5. Vývoj vedení dráhy/cesty	64
6. Návrh obnovy dráhy	66
7. Hlavní situace	68
8. Vrstvy cesty	70
9. Tvarosloví a koncept	72
9.1 Převzetí a abstrahování profilu vedení dráhy	72
9.2 Převzetí tvarosloví konstrukcí	73
10. Řez horou Ještěd	74
11. Profil cesty	76
12. Zpracovaná místa zastavení	78
13. Nástup, konečná - rozhledna	80
14. Vyhlička Ptačí kámen	82
14.1 Cesta skrze val	86
15. Další místa zastavení	88
15.1 Nový most	88
15.2 Serpentina	88
Závěr	92
Poděkování	93
Zdroje	94

Úvod

Návrhová část zabývající se územím Horního a Dolního Hanychova (dále v textu zkráceně jen Hanychova), je rozdělena do dvou částí, které jsou řešeny v různém měřítku a kontextu.

První část se zabývá urbanismem území a jeho krajinou jakožto jednoho celku. Snaží se nelézt vhodné způsoby propojení a vytvoření kompaktní, živé a fungující tkáně, která umožní lepší pohyb skrze území a vytvoří příjemnější a kvalitnější místo pro život.

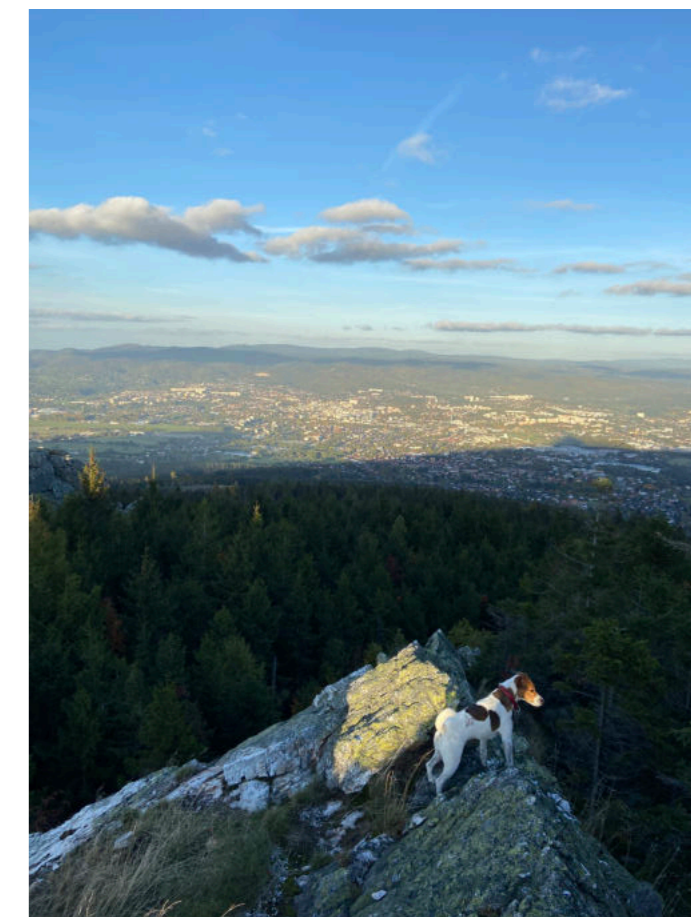
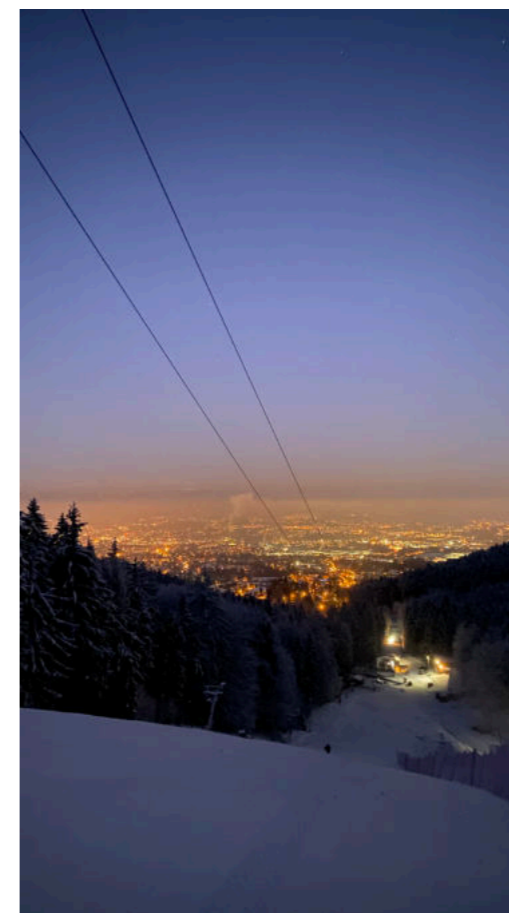
Tématy této části jsou propojení území pomocí nových, stávajících nebo posílených cest a zelené infrastruktury. Definování zastavitelného a nezastavitelného území v diskurzu s ÚP Liberce a jeho potenciálním využitím.

Dalším tématem je hledání a vytvoření v současnosti chybějícího centra území, kterým vzniklo nové místo setkávání, zázemí pro kulturní akce a komunitní život. Nové těžiště území vychází z průmětu několika rovin a je urbanisticky vymezeno, čímž vzniká nový orientační bod a jeden z hlavních uzlů území.

Další část se zabývá tématem vody a konkrétně revitalizací starého napřímeného náhonu i dalšího toku poblíž navrhovaného centra. Nastiňuje možné řešení, aby došlo k eliminaci záplav při vydatných deštích, zpomalení odtoku vody z krajiny, jejímu delšímu zadržení a podpoření biodiverzity. Poblíž centra je navržena nová plovárna, napájená Slunným potokem. Ta do území vnáší novou funkci a vytváří protiváhu na úpatí Jizerských hor nacházejícímu se velmi oblíbenému lesnímu koupališti.

V území jsou drobnými zásahy kultivována vytipovaná místa, která v něm zkvalitňují pobyt. Jedná se o nenápadné intervence v podobě míst zastavení s lavičkami. Dále jsou vytipována lokální centra, v nichž je doporučeno zabývat se v budoucnu veřejnými prostranstvími a zlepšit jejich kvalitu.

Druhá část práce se detailněji zabývá zapomenutou sáňkařskou dráhou, která kdysi vedla z vrcholu Ještědu a vytváří z ní novou pěší spojnici. Do dnešních dob se dochovaly pouze její fragmenty. Velkým benefitem staré dráhy je její trasování, které je vhodné k vytvoření cesty v příjemném sklonu i skrze prudké horské partie. Touto intervencí dochází k posílení cestní sítě a nabídnutí alternativní cesty na horu. Nová cesta v sobě nese významnou paměť historie a kulturní krajiny, kterou oživuje a vnáší opět do paměti lidí. Na cestě jsou funkčně vymezena jednotlivá zastavení a některá z nich ještě dále podrobněji zpracována.

Charakteristické pohledy na Hanychov a město Liberec.

Zdroj obrázků: autor

1. Krajinový plán

Krajinový plán pro území Dolního a Horního Hanychova je především založen na kultivaci již velmi urbanizovaného území, do něhož se snaží vnést nové interakční prvky, které ho pomohou oživit, zatraktivnit a zprůchodnit spolu s důrazem na environmentální složku a víceméně udržení současného stavu či zabránění novým divokým výstavbám nerespektující krajinový ráz. Návrh se snaží zachovat a podpořit jeho historické vrstvy a hodnoty jako jsou výhledy, či velké procento vegetace.

Území je poměrně striktně rozděleno na lesní plochy a urbanizované území a v dnešní době je již těžké vytvořit nějaký přirozenější přechod, neboť zástavba zasahuje až k okrajům lesa. Pozemky jsou z velké části rozprodány, a proto je dále velmi složité naplánovat v intravilánu nové pěší spojnice či vytvořit oázy zeleně či veřejného prostranství. Práce se snaží najít, zachovat a zkulturnovat existující pěší spojnice a vytipovat místa, která by zasloužila intervenci. Z analýz urbanistických struktur vyplývá, že Hanychovy postrádají nějaké centrum, které historicky nebylo vytvořeno. Ovšem v dnešní době, kdy byly velké části zemědělských ploch zastavěny, se začíná objevovat potřeba místa pro setkávání a společenský život, ke kterému kdysi sloužila hostinec zur Walhalla.

Na místech, kde ještě nedošlo k zastavění, ale do budoucna je to v plánu, doporučuji část pozemků věnovat zeleným plochám. Buď vytvořit nebo spíše zachovat trvalé travní porosty, které dodávají místu charakter, nebo vysázet sady, které by vytvořily plynulejší přechod mezi

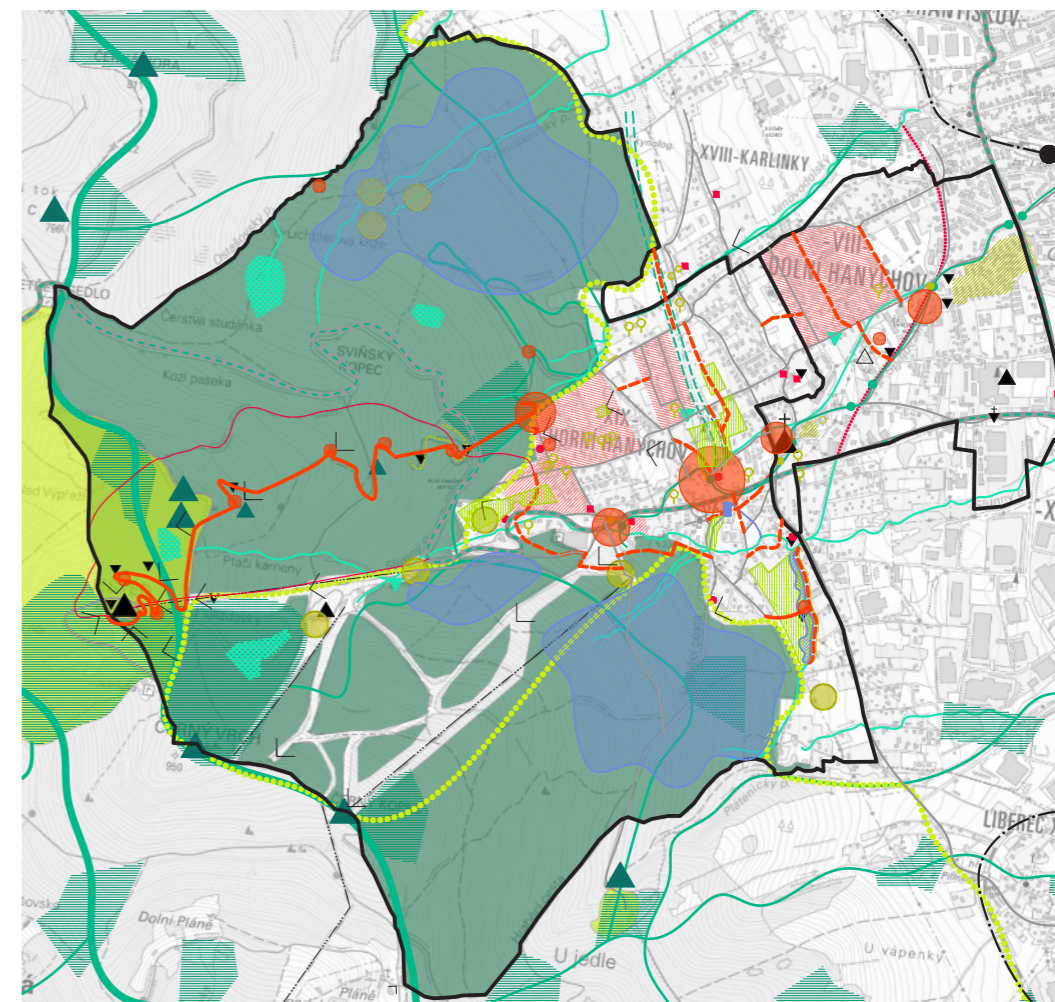
extravilánem a intravilánem.

V území, kde se nacházejí pastviny a louky, je doporučuji zachovat i nadále. Pouze zastavět proluky, či parcely u silnic a doplnit zástavbou odpovídající krajinnému rázu území.

V současnosti je velká část území zalesněna. Lesní pozemky jsou ve svých hranicích v návrhu zachovány. Kvůli současné kůrovcové kalamitě však dochází k razantní obměně lesa, respektive ke kácení velkých ploch, čímž se mění i charakter území. Do budoucna doporučuji udržet historické – současné hranice lesa a ponechat les sukcesí či pomocí výsadbou podle přirozené potenciální vegetace – pásma acidofilní bučiny, bučiny s kyčelnicí devítilistou a částečně černýšová dubohabřina s příměsí náletových pionýrských dřevin jako jsou břízy, javory, aby bylo dosaženo diversity lesního porostu a jeho větší odolnosti a životaschopnosti. Cestní síť v lesa je v současnosti enormně hustá, tudíž zde nejsou navrženy žádné výrazné intervence, pouze drobná zastavení.

V celém území je doporučeno zadržet co nejvíce vody ať již v podobě tůňek v lese či úpravou koryta potoků. V práci je navržena vodní nádrž, která by mohla sloužit jako přírodní koupaliště. V okolí žádná možnost svlažit se není a tato intervence by to do území vlila nový život. Na území se nachází mnoho pramenů a potoků, proto by nebyl problém nádrž napájet např. Slunným potokem. Plovárna by se tak protívahou vytiženého lesního koupaliště v Lidových sadech na druhé straně města.

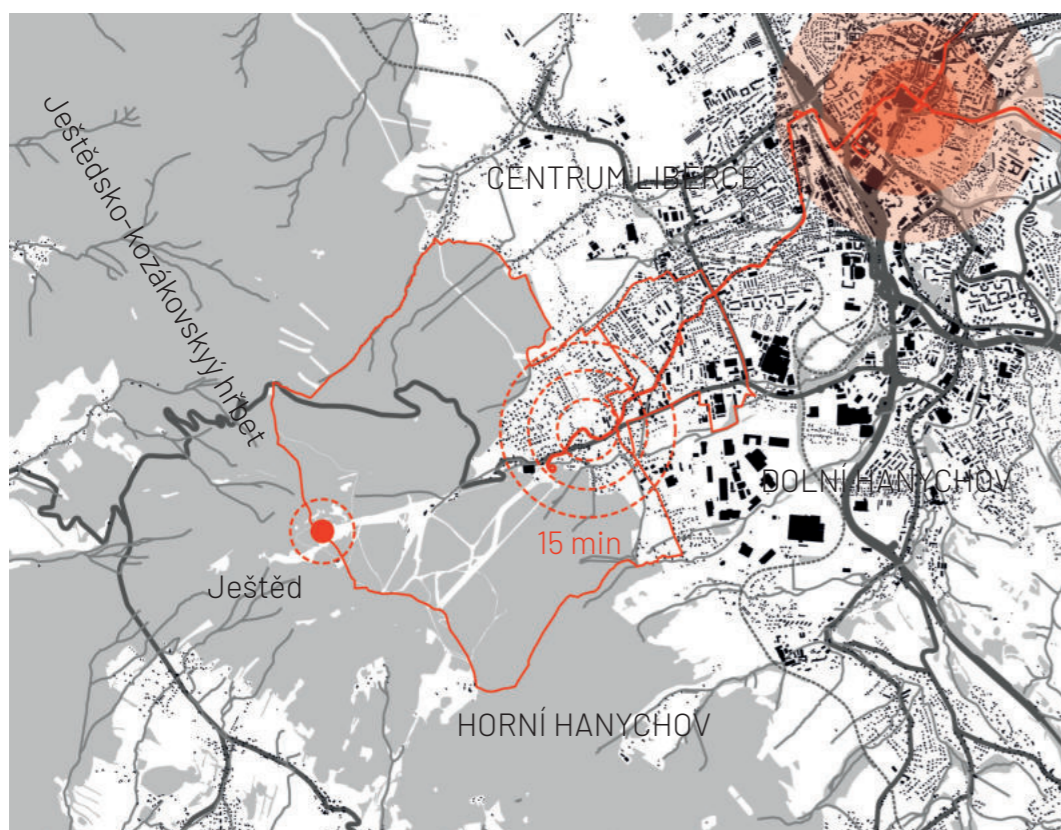
Krajinový plán 1:40 000

I.

URBANISMUS + KRAJINNÁ TKÁŇ

Propojení území v jeden dobře
fungující organismus

Na mapce lze vidět pozici Hanychovů vůči městu a okolí. Jsou zde zaznačeny spojnice a dopravní obslužnost.

Dále je zde patrný morfologický útvar Ještědsko-kozakovský hřbet, jehož většina území je pokryta lesem.

Horní Hanychov je pokryt převážně lesy, Dolní je převážně pokryt zástavbou.

1. Úvodní slovo

První polovina práce zabývající se urbanismem a krajinnou tkání Horního a Dolního Hanychova je založena na kultivaci již velmi **urbanizovaného území**, v němž se snaží poukázat nejen na jeho hodnoty a problémy, ale i vytipovat místa, která by zasloužila intervenci, a nastínit jejich řešení.

Ač se jedná o významné území města, turisticky exponované, které by mělo být zároveň reprezentativní, stále se jedná o **zanedbanou periferii**, které se nevěnuje potřebná **péče ani pozornost**. Téměř **neexistující veřejná prostranství** narušují nejen sociální vazby, ale nevytváří ani mnoho prostoru pro příjemný pobyt, pohyb či setkávání a vytváření **komunitního života**. Obrovskou hrozbou je v územním plánu zanesená **stavba obchvatu**, který by území rozřezal a narušil výjimečný **krajinný ráz**.

Drobnými a rozsáhlejšími krajinařskými zásahy je snaha do území vnést **hierarchii prostorů a přirozenou orientaci**, vytipovat nezastavitelná území, posílit krajinnou tkáň a v korelaci s ní propojit a oživit rozličná místa a prostředí, čímž by zároveň došlo k podpoře **historických vrstev a urbanistických i přírodních hodnot**.

Velkým tématem je **hledání a vytvoření nového centra území**, které ho historicky nikdy nemělo, avšak v současnosti vyvstává i díky rostoucímu počtu obyvatel **potřeba** místa k setkávání. Návrh se také zabývá rekultivací několika toků přispívající k eliminaci klimatických hrozeb a zadržení **vody v krajině**. Stěžejní intervencí v území je vytvoření **nové pěší spojnice s horou Ještěd**, čemuž se věnuje druhá část práce.

2. O území

2.1 Krajina

Území Horního a Dolního Hanychova se nachází ve svažitém terénu na samém úpatí hory Ještěd (Ještědsko-kozákovský hřbet), která je dominantou celého Libereckého kraje. Pro čtvrtě je charakteristické horské prostředí. Od města se pozvolně zvedá až k patě hřbetu, kde terén začne prudce stoupat.

Další charakteristikou území jsou nesčetné, stále se měnící pohledy na město a okolní kopce Jizerských hor a Krkonoš, a to díky své vysoké nadmořské výšce vůči centru. Takřka z každého místa Horního Hanychova se nám naskýtá výhled na okolí.

Území má horský venkovský charakter, neboť se nachází poměrně vysoko a daleko od centra města, i když je s ním opticky i fyzicky spojeno. Jedná se o převážně residenční periferii města, kde intravilán postupně přechází do volné krajiny.

Další charakteristikou území je Ještědsko-kozákovský hřbet, jenž se nad územím tyčí, zároveň ho vymezuje a poskytuje mu ochranu. Jeho vyvrcholením je dominantna hory, vysílače a horského hotelu Ještěd, která území propůjčuje nezaměnitelný půvab, atmosféru a vytváří orientační bod krajiny.

V Horním Hanychově převládá převážně residenční oblast s rodinnými domy, penziony, hotely a pár restauračními zařízeními. Území je z velké části pokryto lesem. Dolní Hanychov je více zastavěný a industrializovaný.

2.2 Doprava

Území je výborně spojené se zbytkem města a okolím. Prochází zde významná komunikace (Ještědská) spojující Liberec s městy a obcemi (Český Dub, Osečná, Hamr na Jezeře, Stráž pod Ralskem...) za hřbetem. Touto cestou je do obcí vedena i meziměstská linka autobusu z centra Liberce.

Velkým fenoménem je tramvajová doprava. Tramvajová trať vede z jednoho konce Liberce, a sice z Lidových sadů z úpatí Jizerských hor, přes centrum města Liberce, na druhý do Horního Hanychova. Spojuje dvě horské oblasti a vede nadneseně z jednoho lesa do druhého. Trať spojuje tři turisticky významné lokality a sice počátek Jizerských hor, centrum města a J-K hřbet s horou Ještěd.

Díky tramvajové dopravě je území velmi dostupné. Z centra města je zde tramvaj za pouhých 15 minut a do 30 minut na jeho druhém konci. Je zde i přímé napojení na silnici I. třídy. Auto je možné nechat zaparkované na jednom ze dvou parkovišť.

Nedaleko Dolního Hanychova se nachází i železniční trať s nejbližší stanicí Janův Důl.

Nachází se zde kabinková lanovka, která vede na vrchol Ještědu a usnadňuje dostupnost tohoto místa. Nachází se zde i několik sedačkových lanovek, které slouží především v zimním období. Dále se zde nachází několik vleků různého typu pro lyžařský provoz v zimních měsících.

2.3 Sport

Na území se nachází velký sportovní areál Ještěd, jež skýtá sportovní vyžití v zimě i v létě. Je zde lyžařský areál s několika sjezdovkami. Pro příznivce adrenalinovějších sportů lze jmenovat biketraily. Dále jsou zde skokanské můstky a sáňkařská dráha. Celý areál sloužil pro Mistrovství světa v roce 2009.

Velkým fenoménem je turistika, jejíž kořeny sahají do 19. století. V dnešní době se jedná o oblast vyhledávanou jak českými, tak zahraničními turisty, především ze sousedního Německa a Polska, jejichž hlavní cíl je hora Ještěd a hřebeny J-K hřbetu, odkud se jim naskýtají přenádherné pohledy na město Liberec, Jizerské hory a Krkonoše ze strany jedné, na Lužické a Žitavské hory ze strany druhé, na České středohoří a Máchův kraj na straně třetí a na Jičínskou pahorkatinu a Český ráj na straně čtvrté. Nachází se zde mnoho turistických a naučných stezek.

Jedná se o velmi vyhledávané místo pro rekreaci a aktivní turistiku.

Mnoho obyvatel Liberce míří do Hanychova za sportem či rekreací a mohou využít tramvajovou dopravu, která je dopraví z centra a od vlakového nádraží až takřka do lesa.

Zdroj obrázků: <https://www.liberecminulostiasoucasnosti.cz/>

3. Východiska

3.1 Problémy a hrozby

Nejvýraznějšími problémy území jsou takřka **neexistující veřejný prostor**, případně jeho nízká kvalita, složitá dopravní situace generující kolize chodců a aut a průtah územím svým provedením umožňující rychlou jízdu.

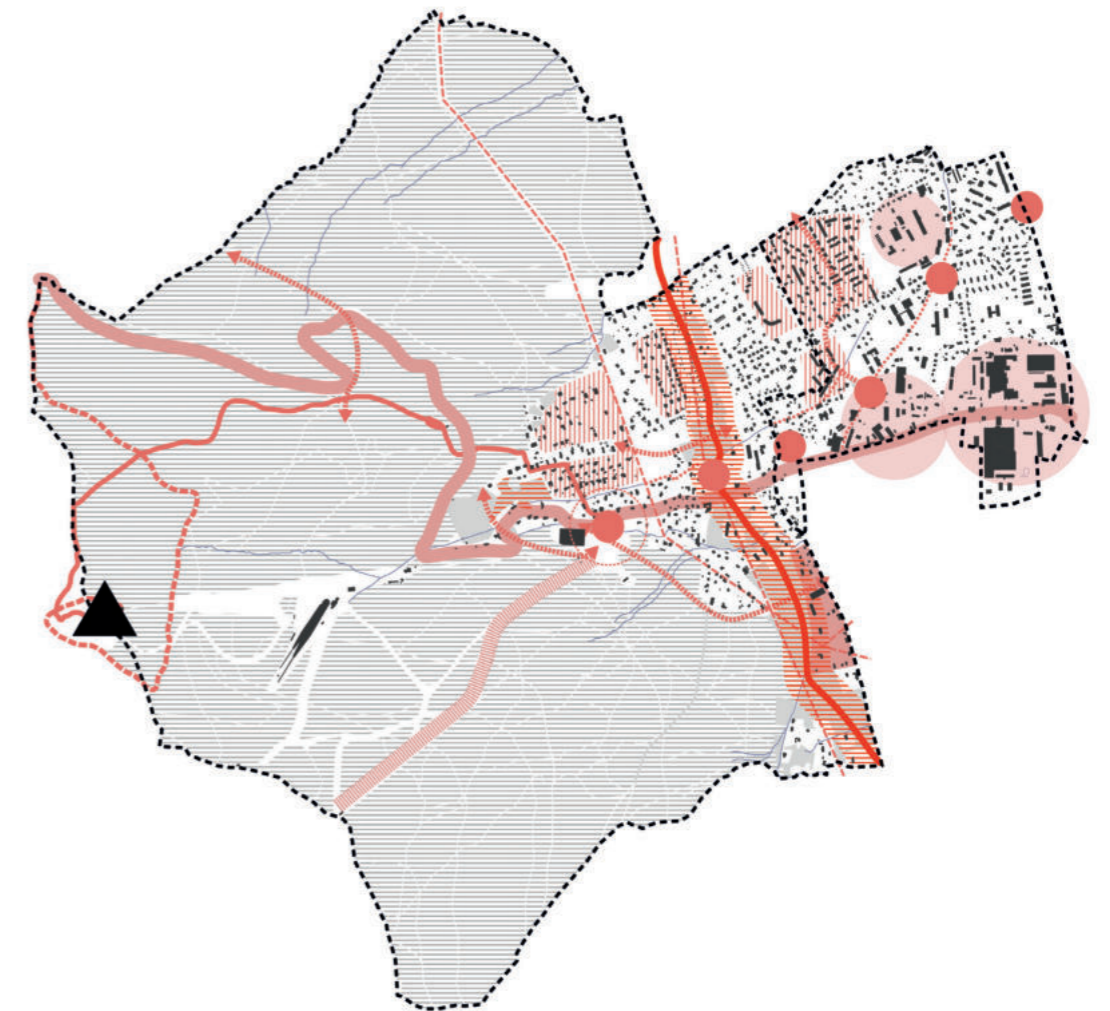
Nová zástavba vytváří převážně **rigidní** bezcharakterní oblasti **sidelní kaše** často bez respektu k rázu krajiny a sahající až k hranici lesa. Dochází k přetížení turistické trasy na Ještěd.

Návrh obchvatu vedený přes území Hanychova by rozřezal a navždy poničil jeho krajinu, čímž by zanikl jeho **venkovský charakter** a území by bylo fyzicky i pocitově odříznuto od hor a lesů, do nichž by Liberec ztratil důstojný nástup.

legenda

- zaplavovaná území
- neprostupné průmyslové oblasti
- urbánní kaše
- vytižená komunika přes Ještěd
- osvětlená sjezdovka, eroze na svahu
- vytižená turistická trasa
- pohyb turistů po silnici na Ještěd
- chybějící propojení
- vedení VN
- zatrubněné potoky
- plánovaná zástavba dle ÚP
- plánovaný silniční průtah dle ÚP
- zanedbaná veř. prostranství

SWOT analýza - mapa problémů a hrozeb

3.2 Hodnoty a příležitosti

Největšími hodnotami území jsou přírodní složky – **hory s lesy** a úchvatnými **výhledy** do krajiny. Území je **prameništěm** mnoha vodních toků a útočištěm četných druhů fauny i flory.

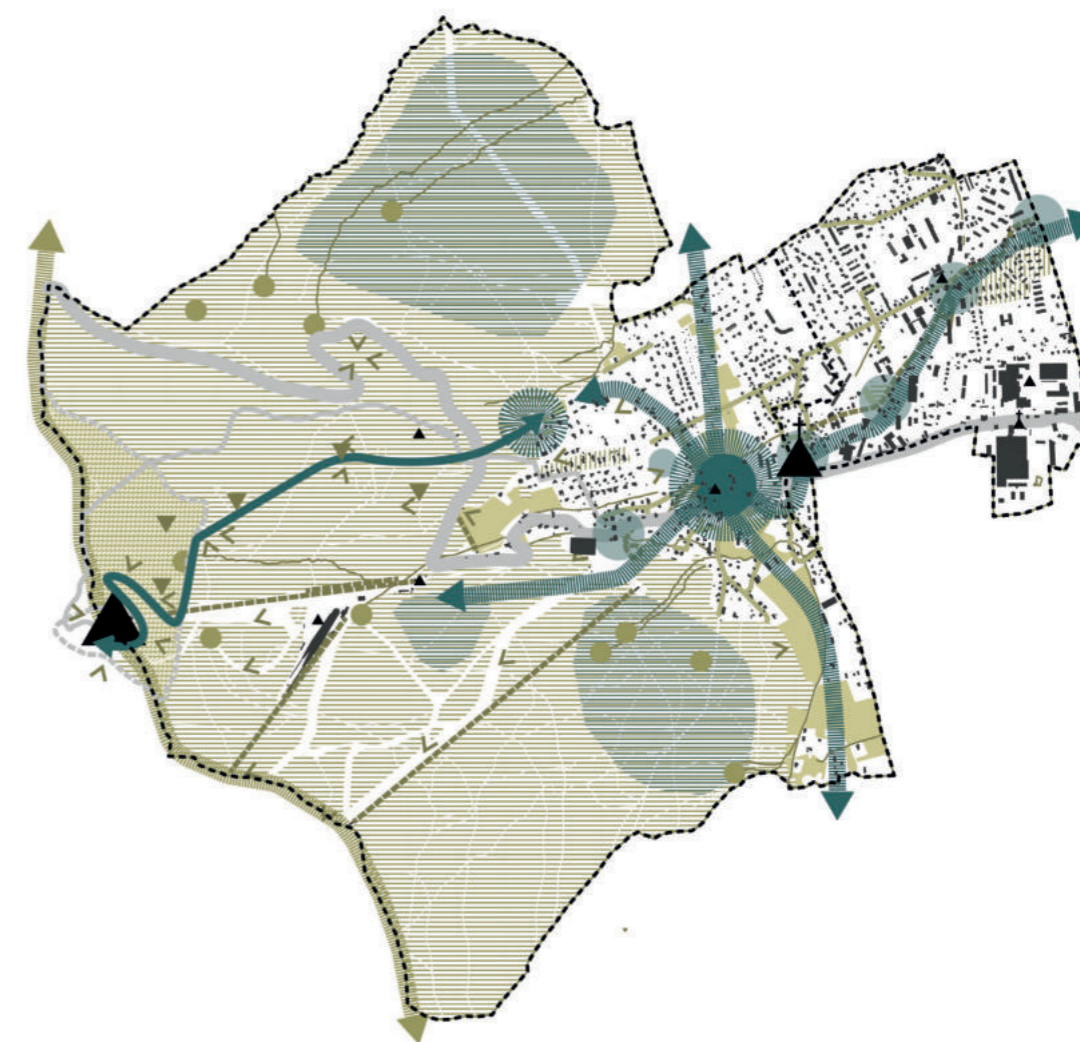
Nachází se zde mnoho významných historických památek, z nichž mnohé jsou zapomenuté. Hlavními **dominantami** jsou **hotel a vysílač Ještěd a kostel sv. Bonifáce**. Velkým benefitem je skvělá prostupnost i dostupnost.

Potenciálem území je využití a podpoření stávajících struktur k vytvoření nového **propojení** významných bodů krajiny pomocí **zelené kostry** skrze intravilán, čímž by vznikla příjemná a zajímavá místa pro život a pohyb nejen lidí.

legenda

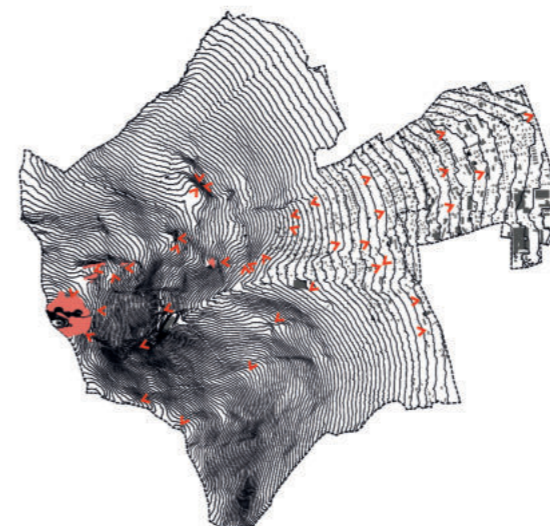
- nezastavěné území
- významné urbanistické struktury
- les, park
- PP Terasy Ještědu
- zamokřené plochy
- hřebenovka - výhledy
- dochovaná historická zástavba podél cest
- tramvajová trať, lanovky, vleky
- vodní toky
- propojení území cestami a vegetací
- nové propojení Ještědu s městem ve vedení sáňkařské dráhy
- prameny a mokřady
- přírodní dominanty
- výhledy
- archi. dominanty, sakrální stavby
- potenciál vzniku nových těžišť území
- vhodné místo pro vznik centra území, zlepšení kvality VP

SWOT analýza - mapa hodnot a potenciálů

4. Analýzy + návrhové principy

Hlavní vrstvy krajiny ukazují definici, fungování, využití a pochopení současného území Hanychova. Jejich průmětem se odkrývají slabé i silné stránky a nastiňují možnosti další vývoje, na základě čehož jsou vytyčeny hlavní návrhové principy.

4.1 Topografie

V území svažující se SV směrem k centru Liberce převládá horské prostředí. Jeho západní strana je vymezena dominantním a území formujícím Ještědsko-kozákovským hřbetem s více prudkými svahy, jehož vrcholem je 1012 m vysoká hora Ještěd korunovaná hotelem a vysílačem. Směrem k městu, kde je i hustší zástavba, jsou svahy mírnější. Reliéf definuje využití území a udává jeho charakter. Téměř z každého místa se naskýtají výhledy do okolní krajiny.

Tam, kde je to možné a vhodné, jsou na místech výhledů vytvořené drobné zastávky, které je akcentují. Vznikají roztroušené zastávky, příjemná místa v krajině.

4.2 Vegetace

Velká část území je pokryta lesy rozkládajícími se na prudkých svazích J-K hřbetu sahajícími až k okraji intravilánu. V něm se nachází především v Horním Hanychově několik nezastavěných ploch, které připomínají dřívější charakter roztroušené vesnické zástavby. To je i velkým potenciálem místa pro vytvoření zelené páteře procházející územím a zpříjemňující pobyt i průchod územím.

Projekt navrhuje vymezené plochy nezastavovat, ponechat je otevřené a doplnit je sady. Na mapce jsou vyznačeny směry rozvoje zelené kostry a propojení pomocí cest a vegetace.

4.3 Voda

Území je významným prameništěm pro celou libereckou kotlinu. Pramení zde několik potoků a nachází se zde promokřené půdy s bohatými biotopy. Poslední dobou v lesích a na okraji intravilánu vznikají drobné tůňky, které napomáhají udržet vodu v krajině.

Návrh vymezuje plochy pro další budování tůňek. Upravuje stávající napřímené toky, díky čemuž dochází k eliminaci bleskových povodní a pomalejšímu odtoku vody z území.

4.4 Cestní síť

Území disponuje velmi hustou cestní sítí, a to především v lesích. V intravilánu převažují užší ulice rozkládající se na historickém základu obklopené zástavbou, což znemožňuje jejich rozšíření a vytvoření možnosti příjemného pohybu územím. Kvůli automobilové dopravě jsou pěší vytlačeni na úzké chodníky, pokud existují, ale především na okraj komunikace. Území je až na pár výjimek dobře přístupné.

Tam, kde chybí spojení, nebo zaniklo, ale je možné jej obnovit, jsou navrženy nové cesty, či zachovány, posíleny a zkulturnovány ty stávající. Tím dochází k vytvoření nových pěších spojnic založených na zkratkách a nenápadných cestách, jež umožňují průchod územím s co nejmenším stykem s auty.

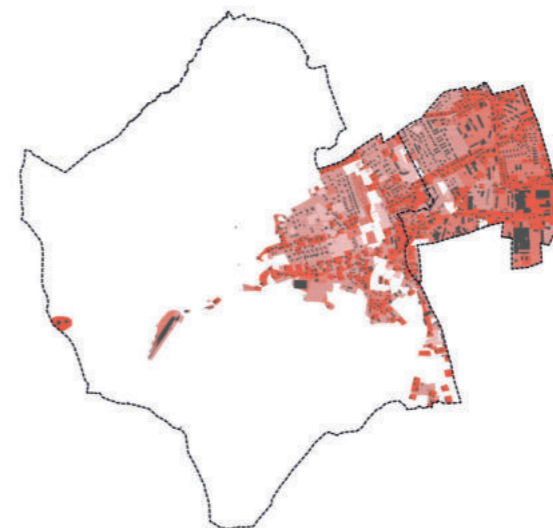
Největším zásahem do území je návrh vybudování nové pěší spojnice intravilánu s Ještědem, čímž by došlo k posílení cestní i turistické sítě a oživení zapomenuté vrstvy kulturní krajiny.

4.5 Vývoj struktury osídlení

Původní roztroušená zástavba vesnického charakteru, směrem k lesu řídnočí, směrem k městu postupně zahušťovaná, je označena tmavou barvou (stav do roku 1938). V současnosti je takřka celý Dolní Hanychov urbanizovaný a urbánní kaší splepený s Horním, což z území vytváří chaotickou periferii. Převažuje zde výstavba rodinných domů realizovaná až k hranici lesa, čímž dochází k ostrým přechodům mezi prostředím.

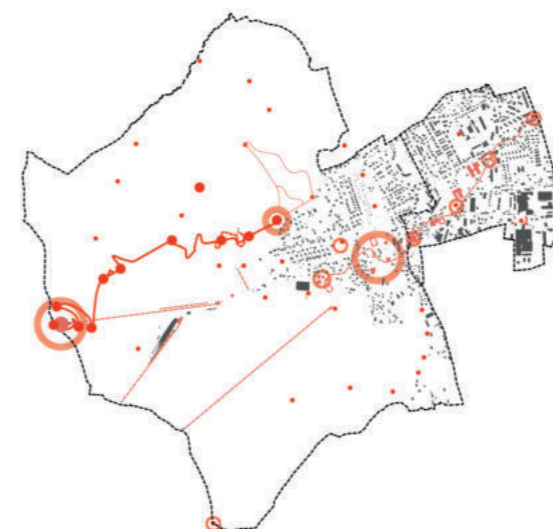
Návrh vymezuje nezastavitelná území, aby částečně došlo k zachování charakteru území.

4.6 Krajinná akupunktura

Tramvaj vedoucí až k lesu a téměř všechny významné instituce jsou navlečeny na hlavní urbánní osu - ulici Ještědskou, na níž především jsou indikována lokální centra. Zde by mělo dojít ke zlepšení či vytvoření nového veřejného prostranství, které v současnosti takřka neexistuje.

Do území jsou navrženy drobné intervence od míst k zastavení nebo míst pro drobná umělecká díla, doplňující absenci drobné sakrální či profánní architektury, nebo laviček, až k větším projektům, jako je nová cesta na Ještěd vedoucí ve stopách staré sáňkařské dráhy, vytvoření a definování nového centra území, nebo k vytvoření nových vyhlídkových míst.

5. Hlavní situace

1:15 000

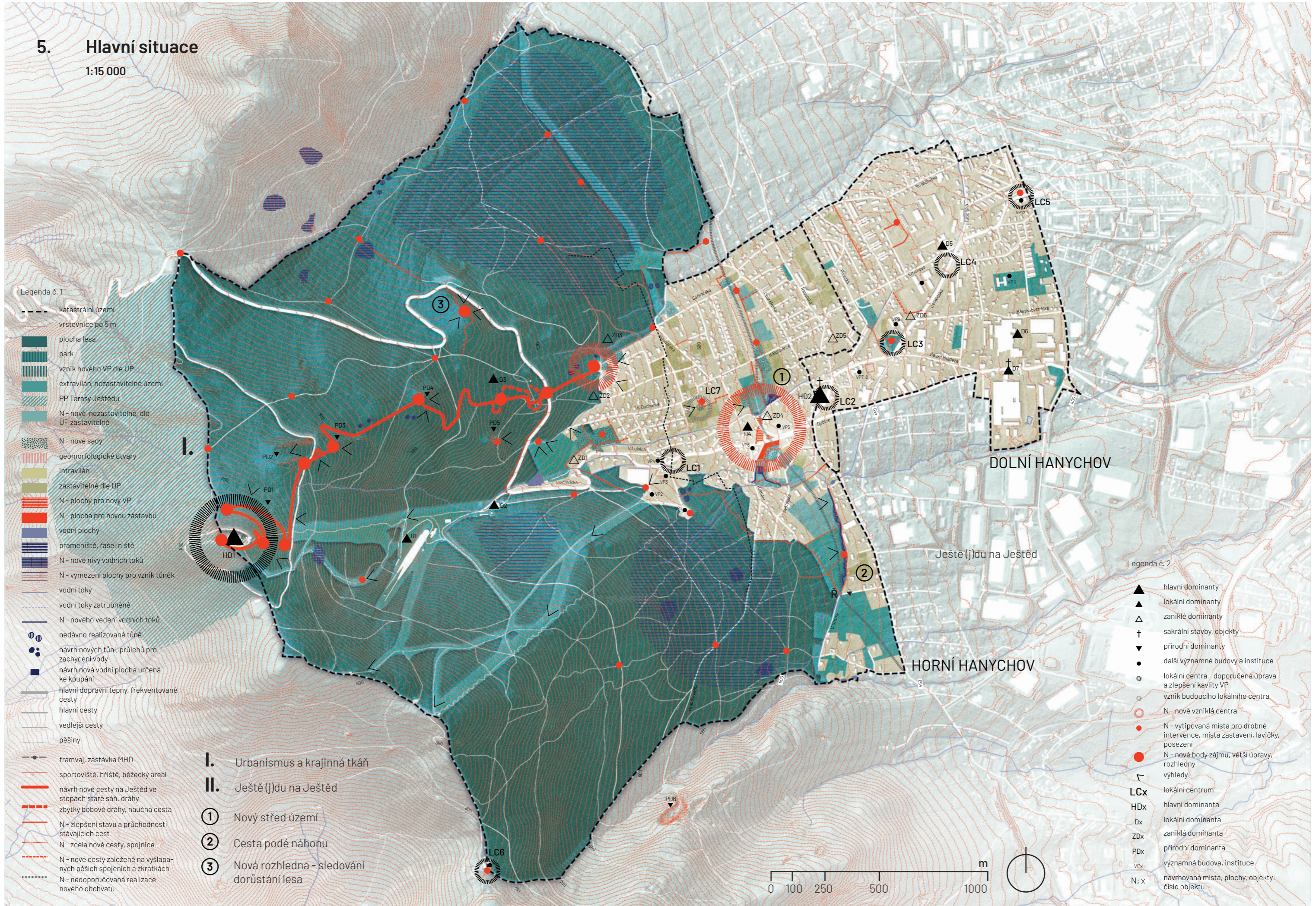
Legenda č. 1

- katastrální území
- vrstevnice po 5 m
- plocha lesa
- park
- vznik nového VP dle ÚP
- extravilan, nezastavitelné území
- PP Terasy Ještědu
- N - nové nezastavitelné, dle ÚP zastavitelné
- N - nové sady
- geomorfologické útvary
- intravilan
- zastavitelné dle ÚP
- N - plochy pro nový VP
- N - plocha pro novou zástavbu
- vodní plochy
- pramenisté, rašelinisté
- N - nové nivy vodních toků
- N - vymezení plochy pro vznik tůňek
- vodní toky
- vodní toky zatrubněné
- N - nového vedení vodních toků
- nedávno realizované tůně
- návrh nových tůní, průlehů pro zachycení vody
- návrh nová vodní plocha určená ke koupání
- hlavní dopravní tepny, frekventované cesty
- hlavní cesty
- vedlejší cesty
- pěšiny
- tramvaj, zastávka MHD
- sportoviště, hřiště, běžecký areál
- návrh nové cesty na Ještěd ve stopách staré sáň. dráhy
- zbytky bobové dráhy, naučná cesta
- N - zlepšení stavu a průchodnosti stávajících cest
- N - zcela nové cesty, spojnice
- N - nové cesty založené na vyslapaných pěších spojeních a zkratkách
- N - nedoporučovaná realizace nového obchvatu

- I. Urbanismus a krajinná tkáň
- II. Ještě (j)du na Ještěd
- ① Nový střed území
- ② Cesta podé náhonu
- ③ Nová rozhledna - sledování dorůstání lesa

Legenda č. 2

- ▲ hlavní dominanty
- ▲ lokální dominanty
- △ zániklé dominanty
- † sakrální stavby, objekty
- ▼ přírodní dominanty
- další významné budovy a instituce
- lokální centra - doporučená úprava a zlepšení kvality VP
- vznik budoucího lokálního centra
- N - nové vzniklá centra
- N - vytipovaná místa pro drobné intervence, místa zastavení, lavičky, posezení
- N - nové body zájmu, větší úpravy, rozhledny
- ▽
- LCx lokální centrum
- HDx hlavní dominantanta
- Dx lokální dominantanta
- ZDx zániklá dominantanta
- PDx přírodní dominantanta
- VPx významná budova, instituce
- N; x navrhovaná místa, plochy, objekty; číslo objektu

5.1 Doplněk k legendě_názvy míst a jejich popis

Lokální centra

- LC1** Horní Hanychov_konečná zastávka tram, několik restauračních zařízení, zastávka meziměstské dopravy, cesta k lanovkám, nástup do hor a sportovního areálu Ještěd
- LC2** Kostel_okolí kostela sv. Bonifáce, zastávka tram, blízkost hotelu, sokolovny, tenisových kurtů
- LC3** Malodoubská_zastávka tram, lokální park, blízkost SŠ, sokolovny, tenisových kurtů
- LC4** Dolní Hanychov_zastávka tram, restaurační zařízení U Dubu, blízkost ZŠ Ještědská, TSML
- LC5 Kubelíkova_zastávka tram, nákupní středisko Horizont, restační zařízení, sídlištní koplexy
- LC6 Chata Pláně_významná turistická křižovatka, cílová destinace turistů, restaurační zařízení, drobné stavby, hřiště, výhledy na Máchův kraj a Ještěd, výchozí bod sáňkařské dráhy

Dominanty

- HD1** vysílač a horský hotel Ještěd
- HD2** kostel sv. Bonifáce
- D1** skokanské můstky sportovního areálu Ještěd
- D2** lanová dráha na Ještěd
- D3** Technické konstrukce a zbytky staré bobvé dráhy ze 70./80. let
- D4** stará měnárna ve stylu Heimatstil a historismu s prvky secese

- D5** restaurační zařízení U Dubu
- D6** komín a budovy textilní továrny, později LIAZ
- D7** zbytky starého zapomenutého kříže, jediná drobná sakrální stavba na území Hanychovů

Zaniklé dominanty

- ZD1** nedávno zbořená restaurace Berlín
- ZD2** zaniklé hostince Krásná Vyhlídka a Hermannshoehe
- ZD3** zaniklá sáňkařská dráha (klopená zatáčka)
- ZD4** zaniklý hostinec Zur Walhalla
- ZD5** zaniklý panský dvůr
- ZD6** zaniklý 2. stupeň ZŠ

Přírodní dominanty

- PD1** suťová pole
- PD2** horní Vířivé kameny
- PD3** dolní Vířivé kameny
- PD4** Ptačí kámen
- PD5** skalní útvar
- PD6** PP Panský lom
- VP1** lanovka Skalka
- VP2** zázemí , pokladna a prodej jízdenek Skiareál Ještěd

Významný provoz

- VP3** restaurační zařízení
- VP4** restaurační zařízení Domov
- VP5** hasičská zbrojnice
- VP6** hotel Fénix

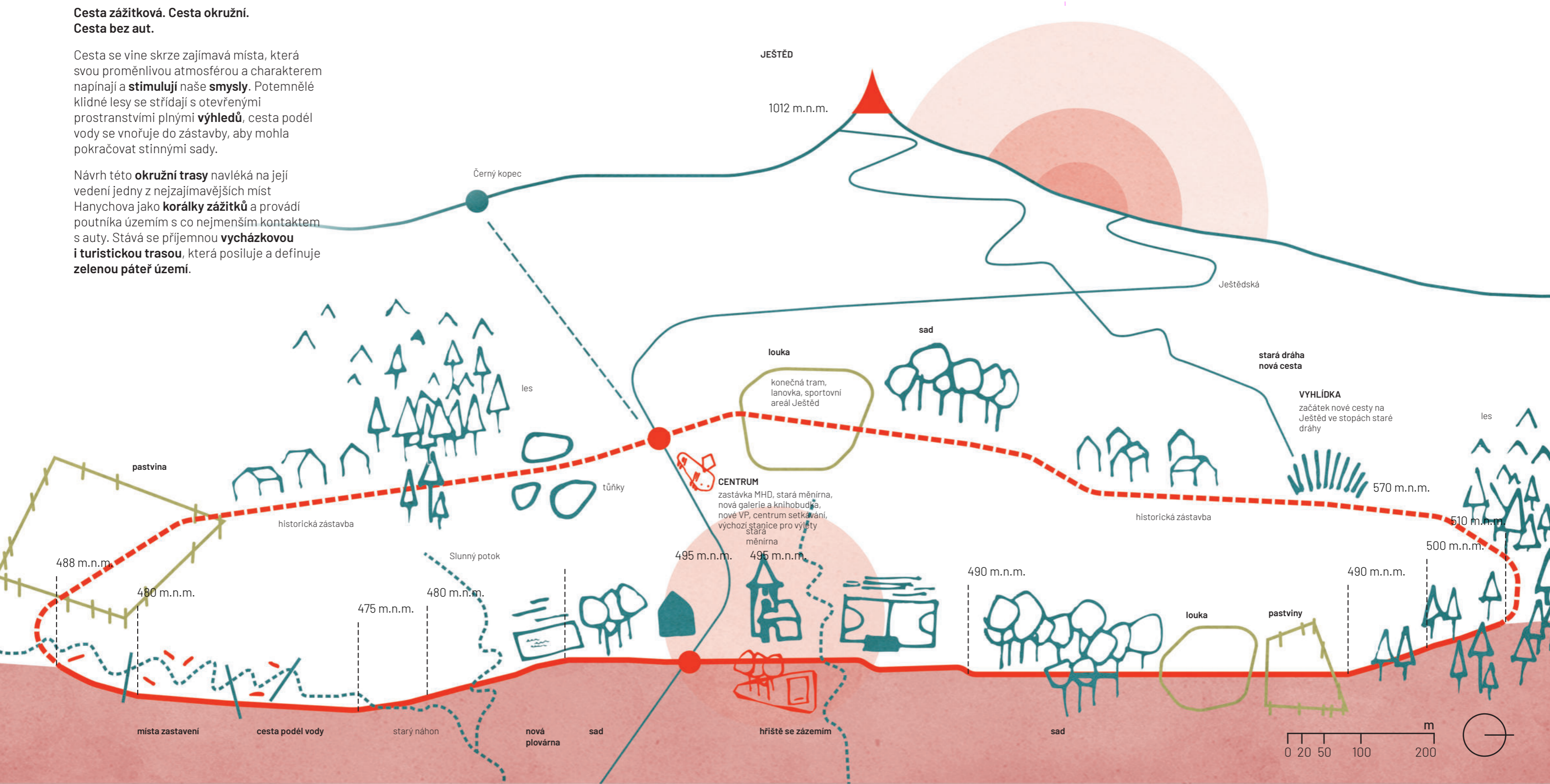
- VP7** hotel a restaurační zařízení Petra
- VP8** sokolovna a tenisové kurty
- VP9** střední škola stavevní a dopravní
- VP10** základní škola Ještědská
- VP11** zázemí Skaut
- VP12** restaurační zařízení U Řeháčků

6. Cesta zelenou osou

Cesta zážitková. Cesta okružní. Cesta bez aut.

Cesta se vine skrze zajímavá místa, která svou proměnlivou atmosférou a charakterem napínají a **stimulují** naše **smysly**. Potemnělé klidné lesy se střídají s otevřenými prostranstvími plnými **výhledů**, cesta podél vody se vnořuje do zástavby, aby mohla pokračovat stinnými sady.

Návrh této **okružní trasy** navléká na její vedení jedny z nejzajímavějších míst Hanychova jako **korálky zážitků** a provádí poutníka územím s co nejmenším kontaktem s auty. Stává se příjemnou **výcházkovou i turistickou trasou**, která posiluje a definuje zelenou páteř území.

7. Nový střed území

1

Nové místo setkávání

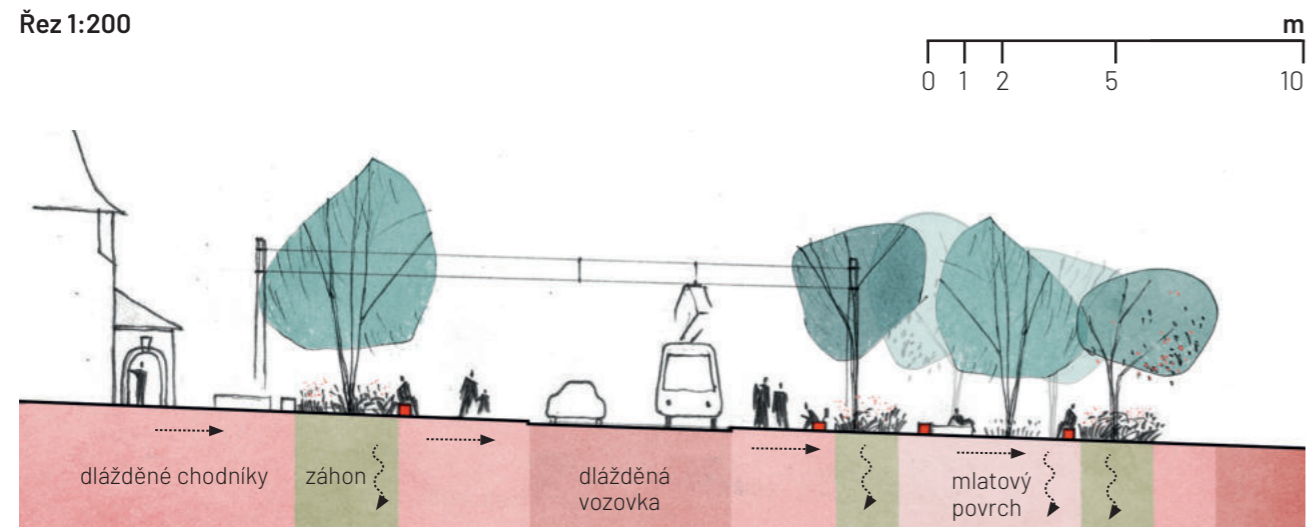
Ač Hanychov nikdy neměl jasně definovaný **střed či centrum**, v současnosti kvůli nárůstu počtu obyvatel, turistické vytiženosti a absenci dalších VP vzniká potřeba místa, které by poskytovalo zázemí **kulturním akcím**, pomohlo uspořádat urbanistickou hierarchii a vytvořilo příjemné **místo setkávání**.

Ideálním místem se jeví oblast kolem zastávky **Spáleníště**, neboť se zde protíná několik **rovin** (historie, zastávka MHD, současné využití, okolní funkce, dispozice volných pozemků, majetkové vztahy, morfologie, možnost dalšího rozvoje), které **definují nový střed území**.

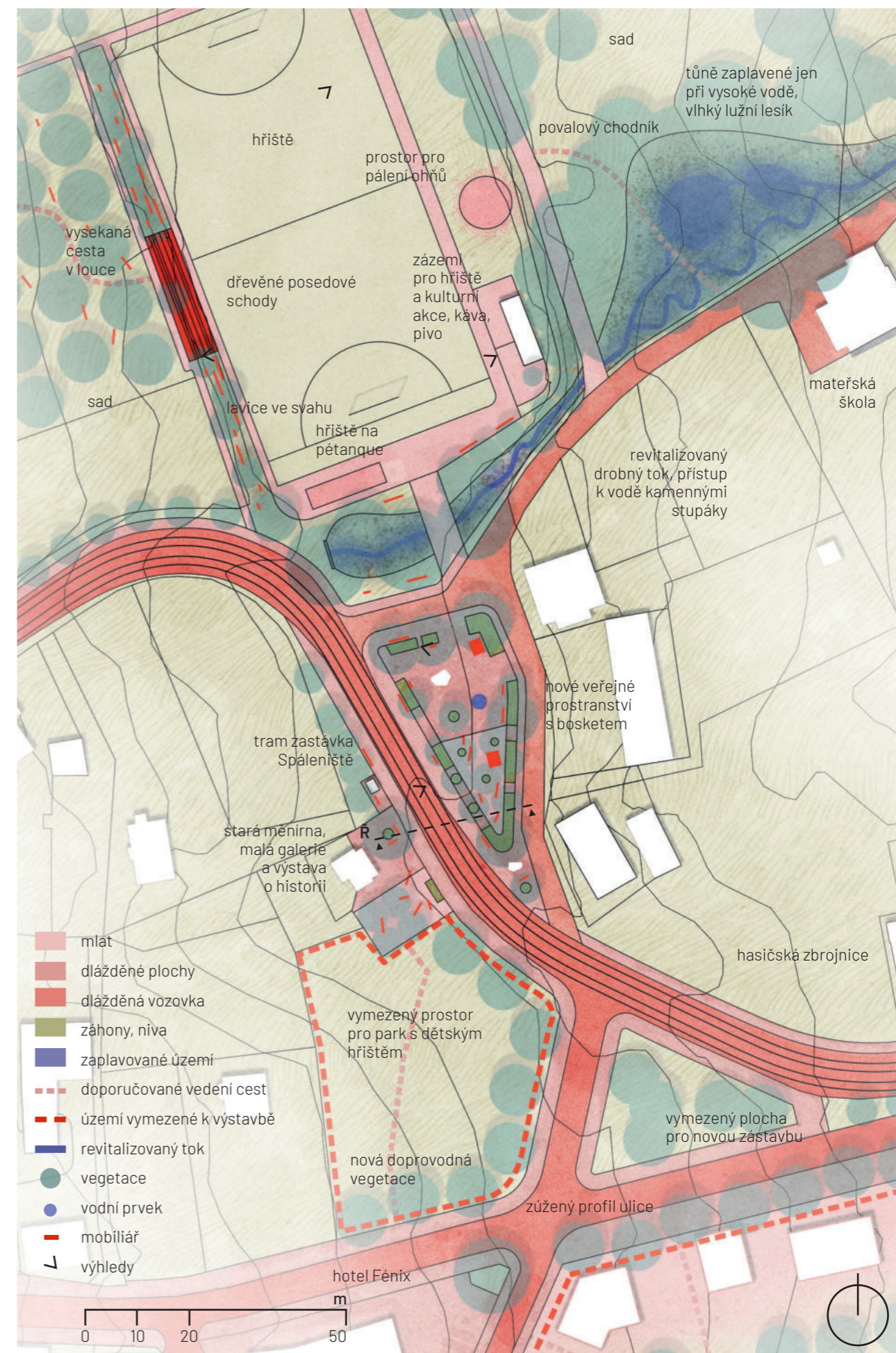
Je zde navrženo **veřejné prostranství**, zrekultivován tok a přilehlé hřiště, vneseny funkce občerstvení, galerie s výstavou o historii území, nebo hřiště na pétanque. Jižní strana je nově **urbanisticky definována**.

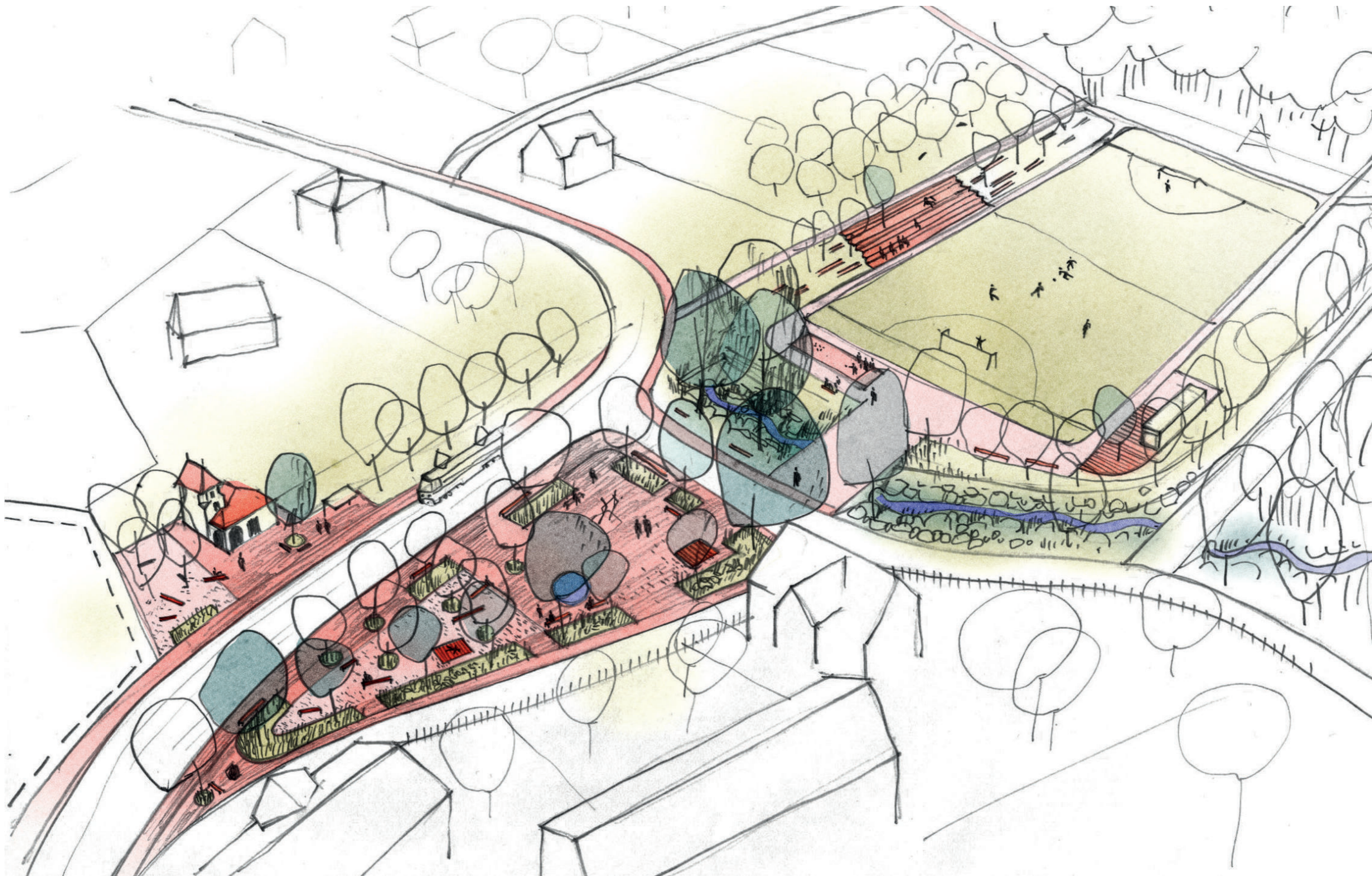
Z tohoto místa se stává nový **orientační bod** v krajině, **hlavní uzel** území a jím procházející zelené páteře. Charakter území je maloměstský až vesnický a jsou zde navrhovány přírodě blízké materiály jako je **dřevo, kámen a mlát**.

Řez 1:200

Situace 1:1000

7.1 Proměny místa

První obrázek zachycuje místo navrhovaného centra v 1. polovině 20. stol. s hostincem Zur Walhalla.

Další snímek zachycuje pohled na současný stav místa, kde dříve stál hostinec, a které je nyní navrhováno jako nové centrum. V pozadí se nachází stará měnirna a hotel Fénix.

Na pravém snímku je zachycena oslava Filipjakubské noci. Je patrné, že zde chybí adekvátní zázemí pro konání podobných akcí.

Zdroj obrázků: <https://www.liberecvmnulostiasoucasnosti.cz/>; autor

Pohled z basketu

Nové centrum je navrženo v dnes hluchých a nevyužitých místech vágního terénu. Návrh vytváří drobné centrum podobné návsi, či centru maloměsta, díky čemuž vzniká příjemné místo pro setkávání a pobyt, které zároveň zapadá do okolí, jež tím i kultivuje. Jsou zde použity přírodní lokální materiály, jako je liberecká žula, mlat a dřevo. Vysazené stromy tvoří příjemný stín v parních letních měsících.

V místě centra se nachází zastávka tramvaje i meziměstské dopravy, stará měnirna ve stylu Heimatstil s prvky secese. Nedaleko je hasičská zbrojnice, jakožto zázemí

současného kulturního života, kostel sv. Bonifáce, školka a několik hotelů a penzionů, pro jejichž hosty by bylo takovéto místo vítaným a reprezentativním nástupem do hor.

Centrum navazuje na hřiště, které je taktéž kultivováno. Jsou zde vystavěny nové dřevěné tribuny a lavičky, zázemí pro kulturní akce, komunitní život a hřiště na petánque.

Voda ze zpevněných ploch je svedena do záhonů, při jejím velkém množství do koryta potoka. V jeho blízkosti je vytvořen průleh, dočasná tůň pro zachycení vody při vydatných deštích.

8. Cesta podél náhonu

2

Nové místo kolem vody

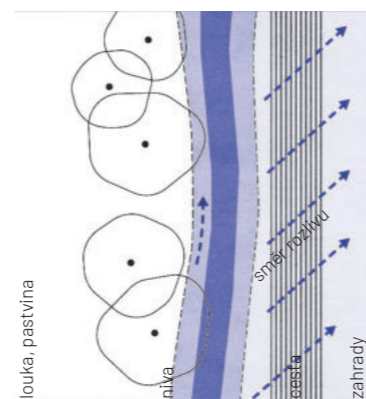
Jedno z nejkrásnějších míst urbanizovaného Hanychova je **starý náhon** vedoucí do bývalé pily, který je dnes pouhým přítokem Slunného potoka. Hodnotami místa jsou možnost **dotyku vody, výhledy, lidské měřítko i rozmanitý biotop**. Problémem jsou vydatnější deště, při nichž se drobnému napřímenému a poměrně rychle tekoucímu toku **zvedne hladina vody a přelije** se přes cestu do okolních zahrad a domů.

Návrh ruší **narovnaní toku** a vytváří prostor pro jeho **přirozené chování**. Část okolních luk a pastvín je zabrána a je zde vytvořena **mělká niva**, která může být zaplavena, čímž se eliminuje hrozba záplav. Zároveň dojde ke **zpomalení** vody a jejímu delšímu **zadržení** v krajině a k přispění bohatší **biodiverzity**.

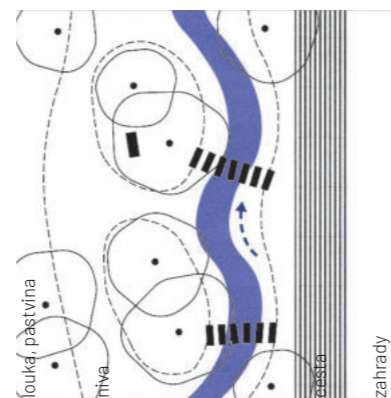
V nivě jsou vytvořeny drobné **ostrůvky** s vegetací a posezením. Přes potok je možné dostat se pomocí **nášlapných kamenů**.

Schématu úpravy potoka

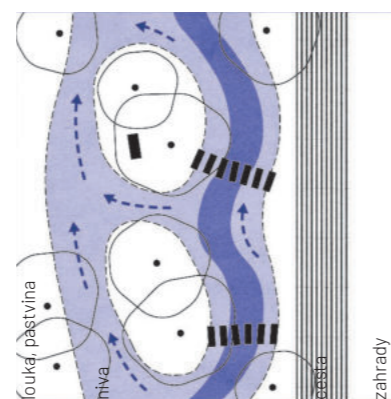
Současný stav, při povodni

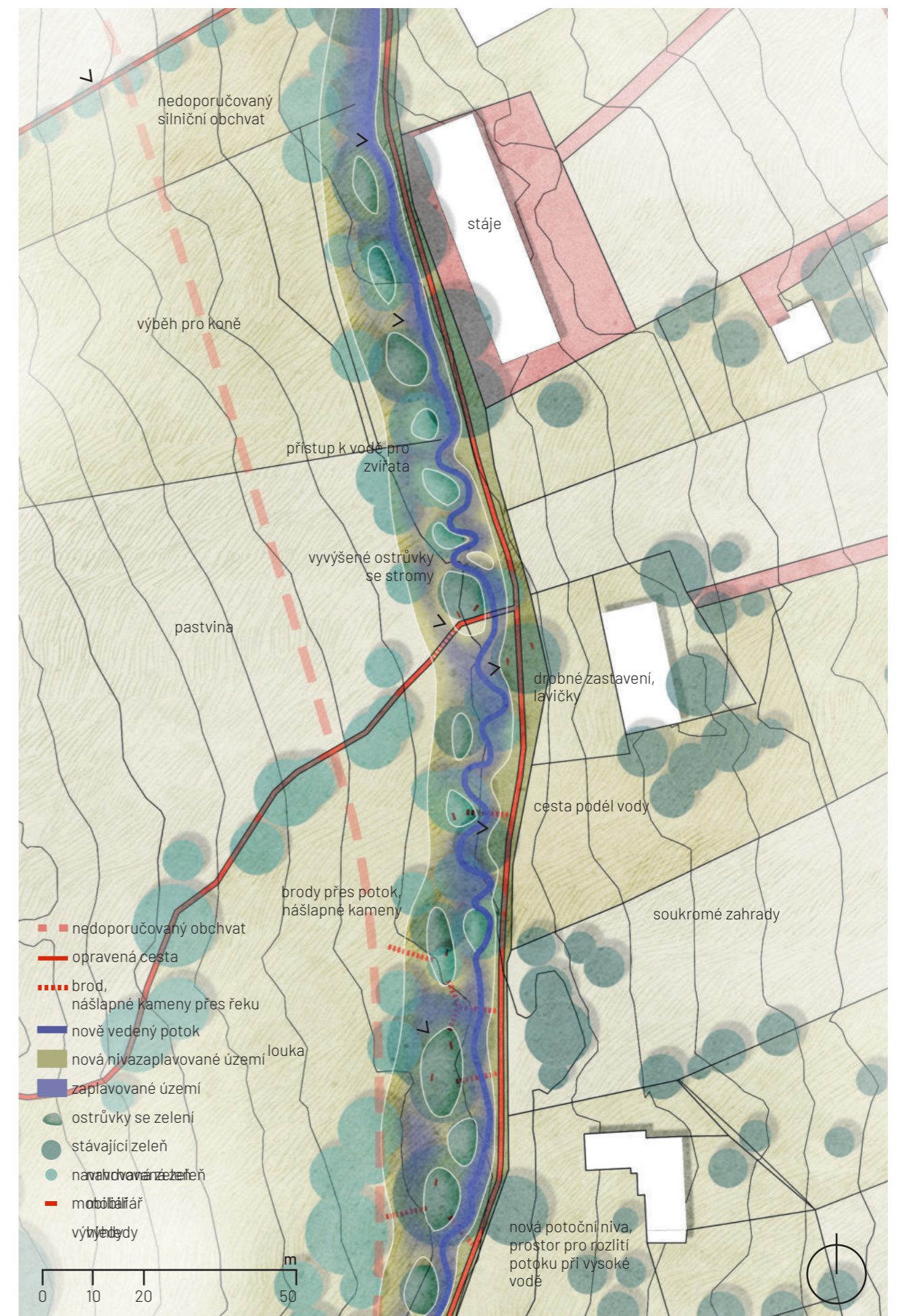
Navrhovaný stav

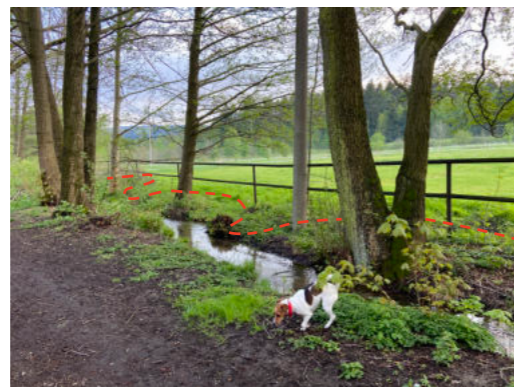
Stav při vysoké vodě

Situace 1:1000

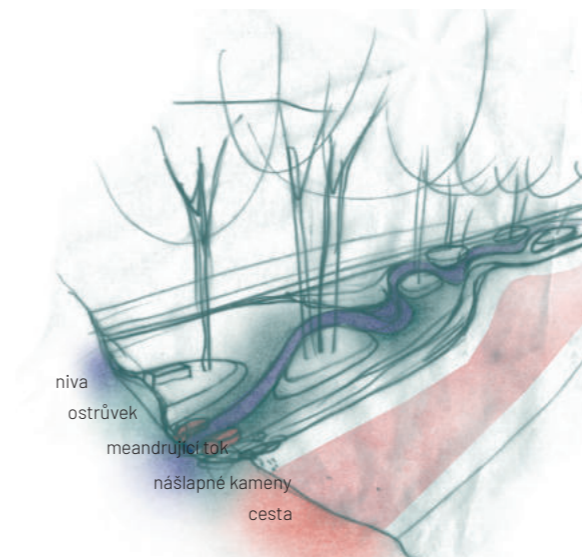
8.1 Současný stav a nastíněné řešení

- - Napřímené a někdy hluboko zařízlé koryto starého náhonu. Na spodních snímcích je naznačena možnost úpravy břehů.

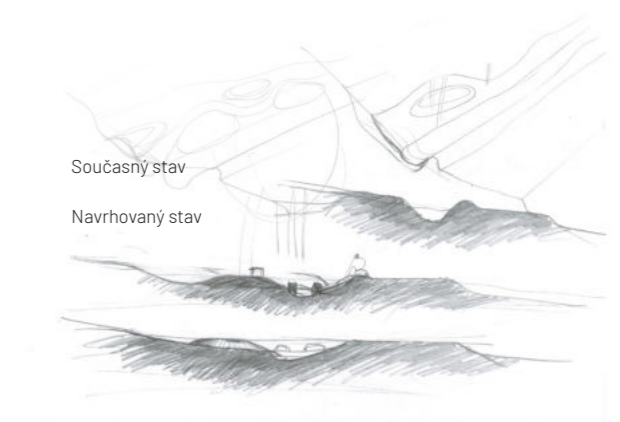
Řezopohled

Snímek napravo zachycuje krásný výhled na Ještěd. Zároveň je na něm možné si všimnout vysoké hladiny potoka, který se při vydatnějším dešti rozlévá do okolních pozemků.

Spodní snímek zachycuje část náhonu, která je již zmeandrována. Návrh vytváří podobně přírodě blízké řešení.

Řezy

9. Nová rozhledna – sledování dorůstání lesa

3

Na kopci, který se nedávno stal **mýtinou** a ze kterého se naskýtají **neotřelé pohledy** na celou libereckou kotlinu s horami v pozadí i na samotný Ještěd, je navržena drobná rozhledna, doplňující **systém vyhlídkových míst** v krajině.

Je umístěna na pěšině, která vytváří nové, dříve chybějící **spojení** jižních a severních lesů, lépe zprůchodňuje krajinu a eliminuje nutnost pohybu lidí po silnici.

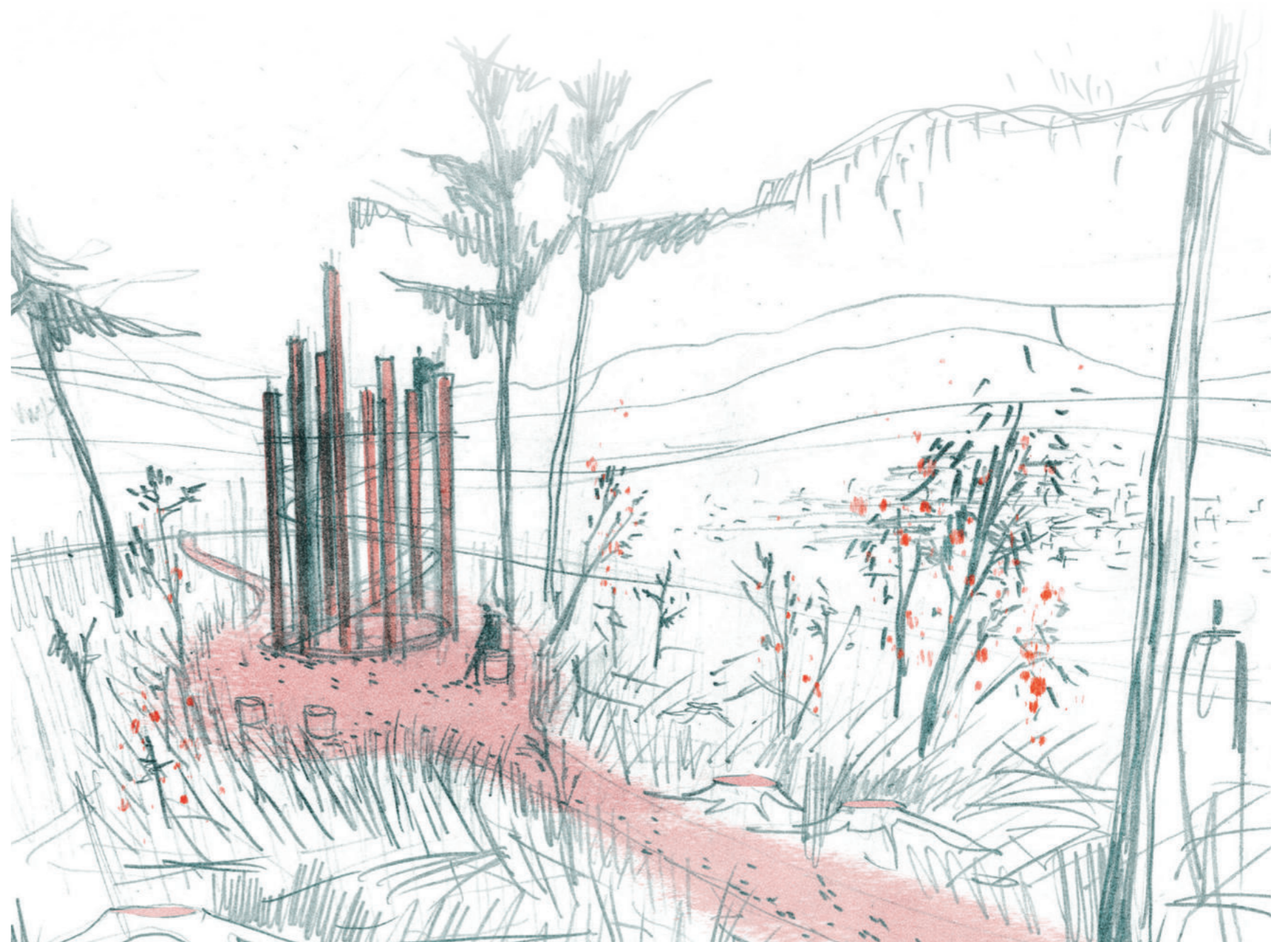
Tvarosloví stavby vychází z **klád** pokácených lesů, které jsou symbolicky opět **vzpřímeny** a připomínají dříve zde **rostoucí stromy**.

Z tohoto místa můžeme sledovat **postupnou proměnu krajiny, obnovu lesa, jeho dorůstání** i to, jak s ním sama stavba v budoucnu splyne.

Snímek zachycující odhalený kopec s výhledy na Liberec a Jizerské hory.

Zdroj: autor

JEŠTĚ (J)DU NA JEŠTĚD

Nová cesta ve stopách staré
sáňkařské dráhy

1. Předmluva ke kapitole

Ještě (j)du do Ještědu.

Slogan, který má v paměti nebo na igelitce takřka každý Liberečan a který ho lákal do slavného obchodního domu Ještěd v centru Liberce. Významná architektonická dominanta z per architektů Hubáčka, Masáka a sdružení SIALU zmizela z povrchu zemského před 14 lety. Ovšem tato hláška se v éteru města drží i nadále. Někdy se ovšem zahalila do poněkud nostalgického oparu měnící její význam na:

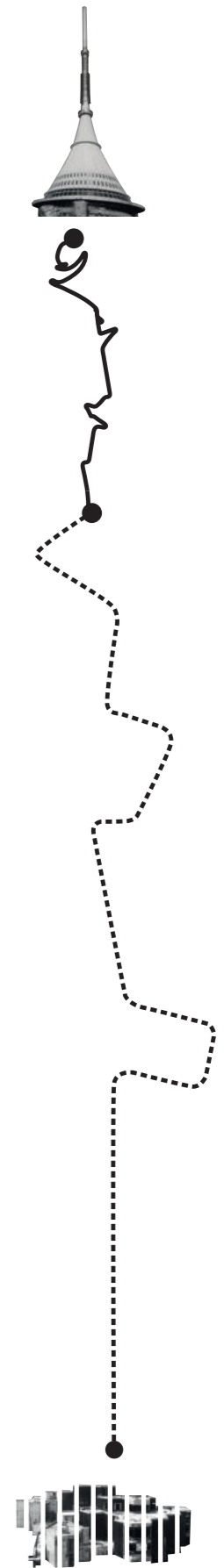
Už nejdu do Ještědu.

Dovoluji si parafrázovat a vytvořit nový slogan, který by mohl mít aspiraci stát se novou libereckou hláškou a nést novou náplň.

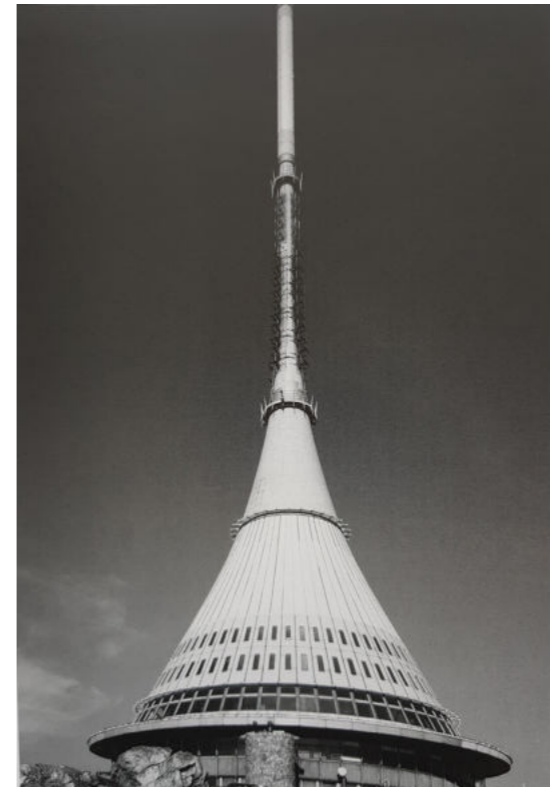
Ještě jdu na Ještěd.

Myslím, že je to výstižná charakteristika nově navržené cesty na Ještěd, která se vine v historických stopách staré sáňkařské dráhy, do dnešních dnů takřka zapomenuté. A dává nám tušit, co nás čeká. Výšlap na ikonickou horu, neméně ikonickou cestou plnou výhledů do krajiny, po které sjížděli významné osobnosti, mezi něž patřil i mistr Evropy Rudolf Kauschka.

Tento název je zároveň spojnicí dvou kultovních staveb, na kterých se podílel architekt Hubáček. Zmíněný obchodní dům a světově proslulý horský hotel a vysílač Ještěd. A tento název je spojuje. Novou cestou. Novou spojnicí minulosti se současností.

JESTĚ (J)DU DO JESTĚDU...
UŽ NE(J)DU DO JESTĚDU..
JESTĚ (J)DU NA JESTĚD.

Pohled na dolní centrum Liberce s obchodním domem Ještěd a v pozadí na obzoru se tyčící horou s vysílačem Ještěd. Na obou stavbách se podílel arch. Hubáček.

Horský hotel a vysílač Ještěd nacházející se na vrcholu stejnojmenné hory. Svým tvarem dokonale zapadá do krajiny a dotváří ji.

Zlídovělý slogan Ještě jdu do Ještědu zde jako ilustrace v brožurce. Nápis se objevoval i na igelitových taškách či dobových transparentech.

Zdroj obrázků: <https://www.liberecvmínulostiasoucasnosti.cz/>

2. Okolní vztahy a východiska pro návrh

2.1 Cestní síť

Cestní síť urbanizovaného území vychází z historického rozložení cest. Zajímavostí je cestní síť nacházející v extravilánu, v lese, která je hustší než v intravilánu. Většina lesních cest slouží nebo sloužilo pro svoz dřeva, čemuž odpovídá i jejich stav. Některé jsou velmi dobře zachovalé nebo se stále používají, jiné jsou poničené nebo zarostlé, ovšem stále schůdné. Díky tomu je zde velká rozmanitost turistických tras a okruhů, možnost rozložit nápor turistů i skvělá prostupnost a průchodnost území v prudších zalesněných partiích, což je jeho velkou hodnotou.

Několik cest je značeno jako turistické stezky, které jsou v průběhu roku poměrně exponované. Neznačené lesní cesty jsou převážně používány místními k procházkám a venčení psů.

2.2 Sáňkařská dráha v okolí, sportovní vyžití, turistika

Území Horního Hanychova skýtá velké množství sportovního vyžití. Nachází se zde sportovní areál Ještěd, který nabízí sjezdové lyžování, několik lanovek a vleků i areál se skokanskými můstky. Je zde vedeno několik skialpových tras.

Zároveň se zde nachází oficiálně určená trať pro sáňkování vedoucí z Pláni pod Ještědem k začátku lanovky Skalka. Trať je víceméně lesní cestou s několika málo terénními úpravami, zvyšující její bezpečnost a pohodlnost pro sáňkaře i bike-trailisty, kteří ji používají v měsících mimo zimní sezónu. V areálu se nachází dalších několik bike-trailových tratí.

Na území se nachází také několik turistických stezek, včetně naučné, které vedou ze všech směrů na vrchol Ještědu či po hřebeni J-K hřbetu.

Cestní síť území

- hlavní tah přes Ještěd
- ulice
- pěšiny

Turistika, Sport

- současná sáňkařská dráha/lesní cesta
- turistické trasy
- bike trail
- sportovní areál Ještěd, sjezdovky

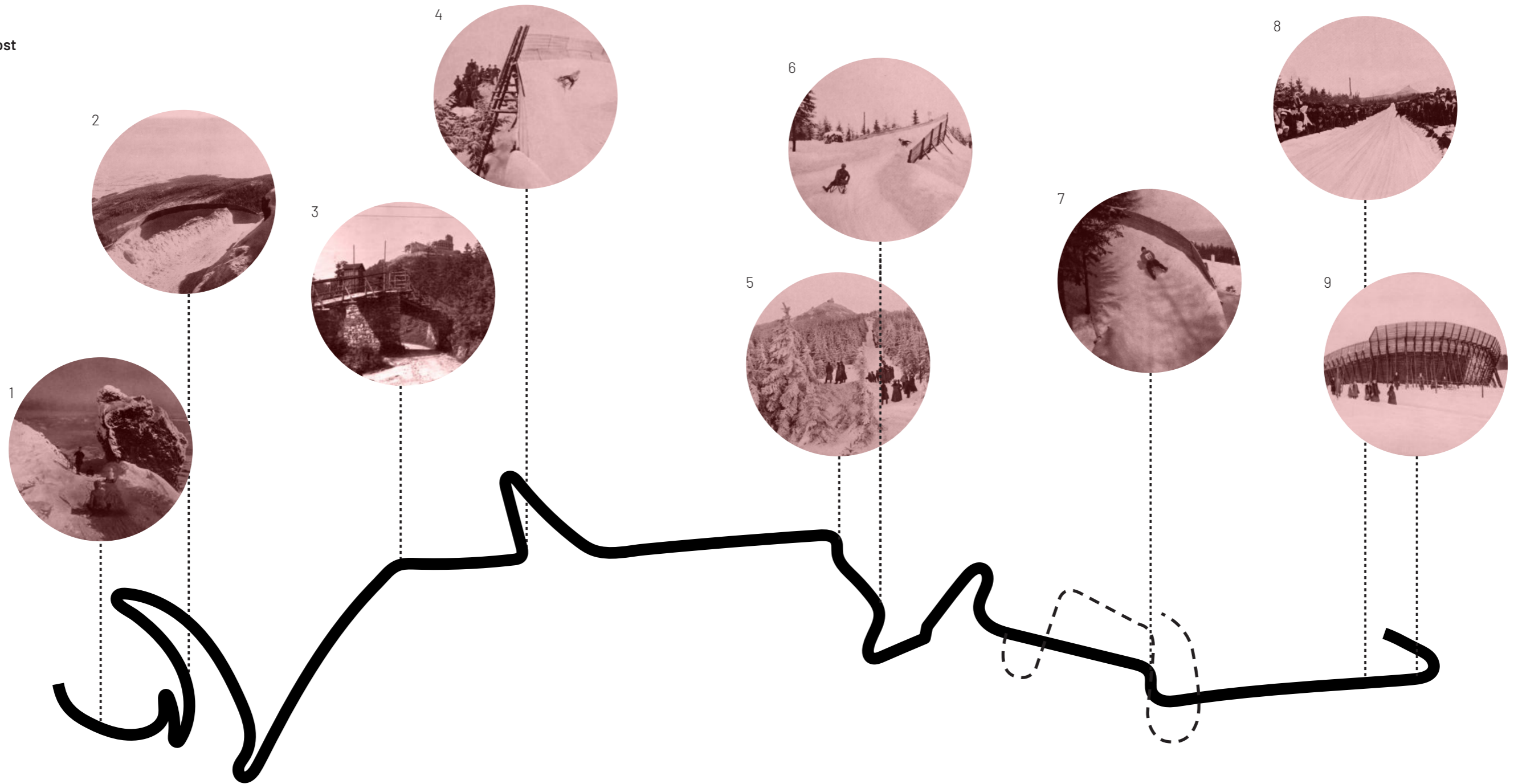
Navrhovaná cesta ve vedení původní dráhy

- dráha/cesta

3. Minulost kontra současnost

3.1 Minulost

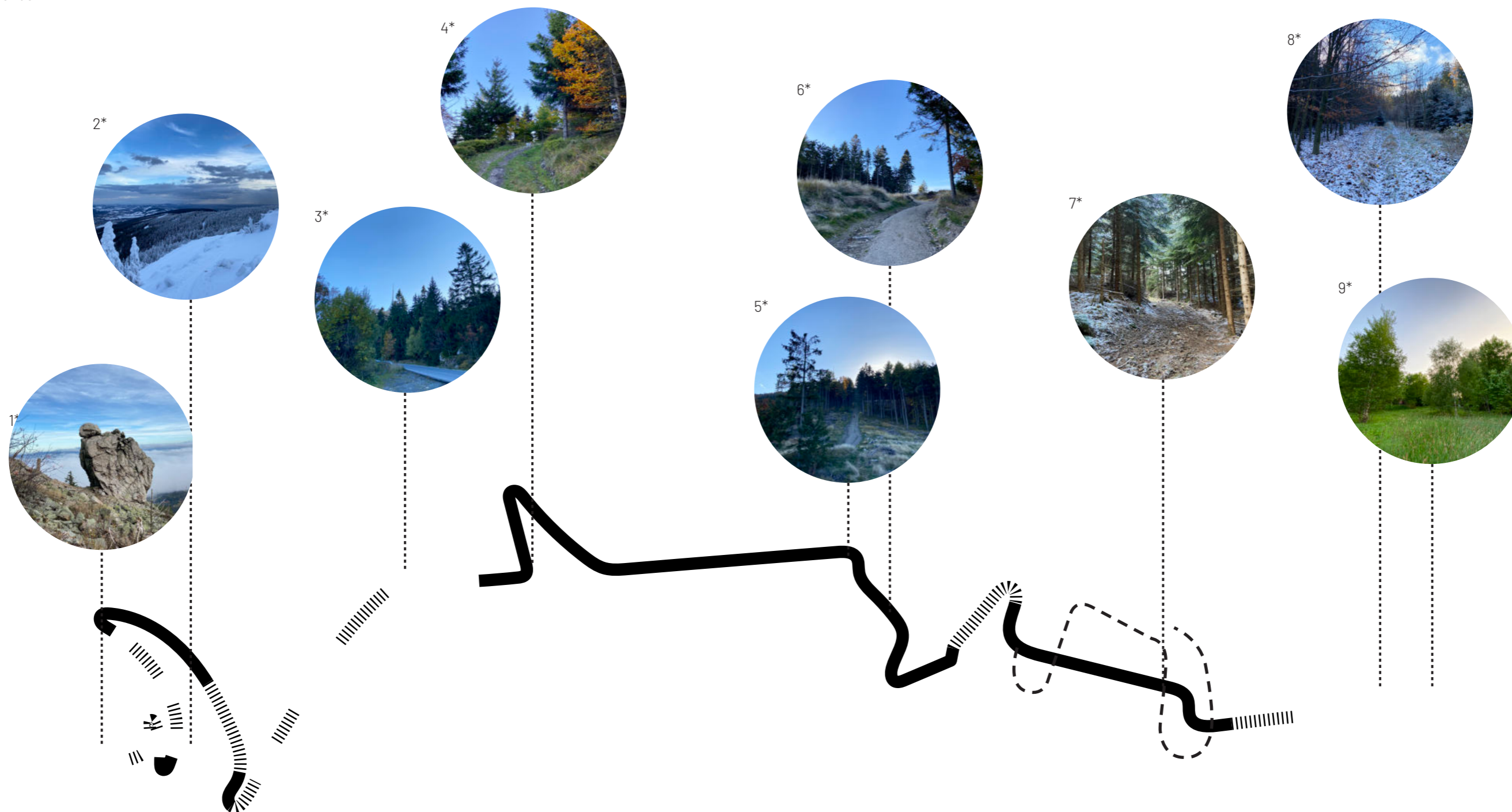

1_Přůjezd kolem skalního útvaru Krejčík
2_Serpentiny kamenných náspů s výhledem na okolní hory
3_Sáňkařský most přes silnici na Ještěd
4_Klopená zatáčka u dolních Vířivých kamenů (dVK)
5_Dlouhý přímý úsek k Ptačímu kameni

6_Klopená zatáčka u Ptačího kamene
7_Bezpečnostní zatáčka
8_Finální úsek dráhy
9_Největší 8 metrová klopená zatáčka, cíl dráhy

--- Torzo dráhy z 80. let

3.2 Současnost

1* _zaniklá část dráhy
 2* _dochovaný kamenný násep se serpentinou
 3* _Zaniklý most přes silnici
 4* _Využívaná lesní cesta u dVk
 5* _Využívaná cesta v dobrém stavu

6* _Dochované terénní úpravy zatáčky dráhy - val
 7* _Cesta v lese
 8* _Zaniklý zarůstající úsek dráhy, lehce patrná terénní deprese a odlišná vegetace indikují původní vedení
 9* _Zcela zaniklá část dráhy, dnes jen zbytky náspu

 Zachovalé úseky sloužící jako cesta - schůdné
 Částečně zachovalé úseky - hůře přístupné
 Prázdná místa značí zcela zaniklé nebo neprůchodné úseky
 Torzo dráhy z 80. let

4. Stará dráha, nová cesta

Popis návrhu

Z vrcholu Ještědu vedla před více než **100 lety** dráha, na níž se konalo **1. mistrovství Evropy v sáňkařských závodech**. Byla dlouhá téměř **3300 m**, z nichž do dnešních dob mnoho nezůstalo. Její začátek i konec již takřka **neexistují**, a to jak fyzicky, tak v povědomí lidí. Co se v obrysech dochovalo, je trasování tělesa dráhy, využívané zčásti jako lesní cesta, a pár času a zániku **odolávajících fragmentů**. Jsou to zbytky opěrných kamenných zídek, násypů nebo zářezů do krajiny, nacházejících se často v těžko dostupných nebo zapomenutých místech. V 60. a 80. letech byly ve spodní polovině kopce vytvořeny nové kratší dráhy, které již také zanikly.

Návrh obnovující přibližné vedení dráhy využívá již **definované trasování** se zchátralými úseky a vytváří z nich **nové pěší spojení s Ještědem**, které nejen, že uleví přetížené turistické modré trase, ale díky svému konstantnímu sklonu může být využíváno turisty, pro něž je prudké stoupání náročné. Tím se částečně eliminuje pohyb chodců po silnici.

Na dráze/cestě jsou vytipována **místa zastavení** s většími či menšími krajinářskými úpravami, které akcentují měnící se **prostředí** a dechberoucí **výhledy** s fantaskními kompozicemi, příjemní výšlap, informují návštěvníka o historii a umocní jeho **zážitky z cesty**.

Vytvořením cesty přibude do krajiny nový **kus tkáně**, který v ní ztraktivní a usnadní pohyb, ale především bude zachována a připomenuta významná **historická vrstva kulturní krajiny a obnovena její zprerhaná paměť**.

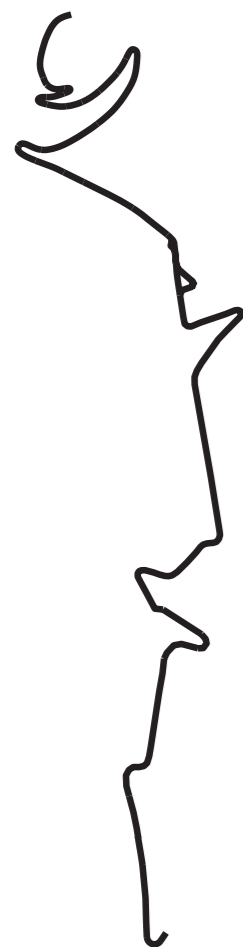

Průběh historické roviny se současnou. Grafika zachycuje sáňkařské závody v zatáčce u Ptačího kamene. V dále se tyčí starý hotel na Ještědu. V popředí je možné si všimnout konstrukce klopené zatáčky.

Zdroj obrázků: <https://www.liberecvmínulostiasoucasnosti.cz/>

5. Vývoj vedení dráhy/cesty

1

2

3

1_Původní vedení dráhy poč. 20. st.

Původní vedení dráhy z vrcholu Ještědu k počátku intravilánu Horního Hanychova s mnoha klopenými zatáčkami, zakončena velkou 8metrovou klopenou zatáčkou.

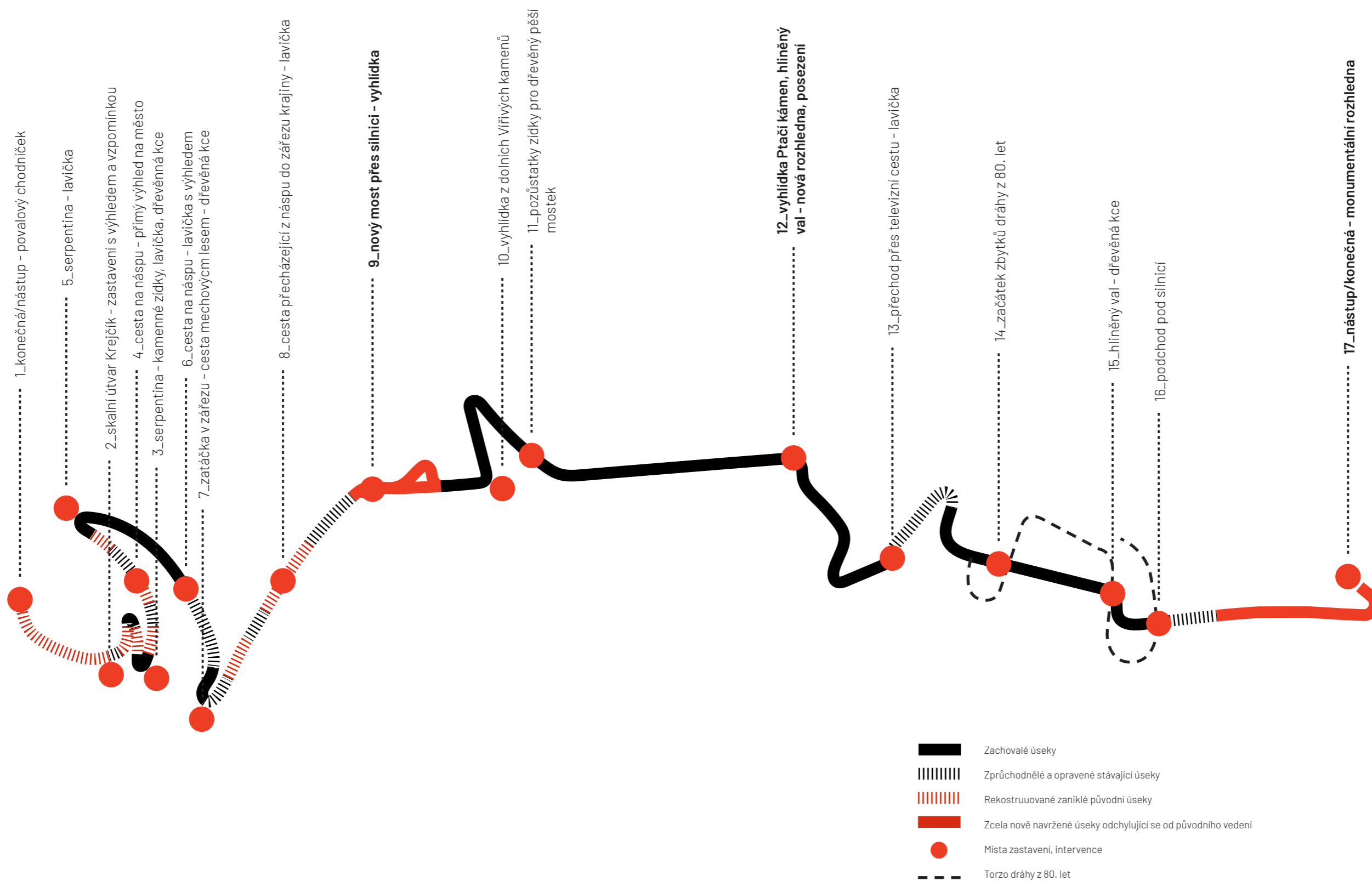
2_Současný stav

Fragmenty dráhy v současné době. Horní a spodní úseky dráhy jsou zapomenuty. Část původního vedení je patrná díky pozůstatkům technického řešení jako jsou opěrné zidky. Část dráhy dnes slouží jako lesní cesta.

3_Návrh obnovy

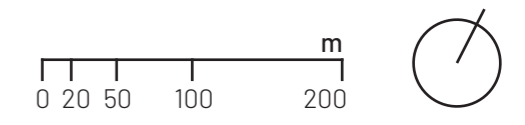
Dráha obnovená v celé své délce doplněna o chybějící a nově pojaté úseky, které se odchyľují od jejího původního vedení. Nové úseky svým tvaroslovím a vedením vychází z původní dráhy, ale nesou stopy současných intervencí.

6. Návrh obnovy dráhy

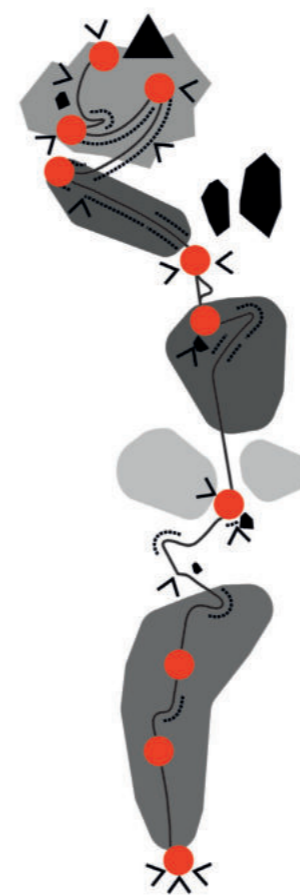
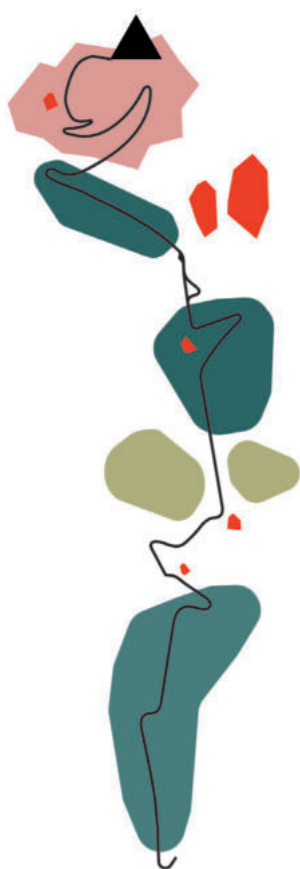
7. Hlavní situace

1:5 000

8. Vrstvy cesty

1 2 3 4 5

1.Průchod krajinou

Dráha prochází velmi rozmanitou a proměnlivou krajinou. Začíná v intravilánu a vine se zkrze husté smíšené lesy, přecházející v jehličnaté. Pokračuje přes rozlehlé mýtiny s výhledy do krajiny, kolem skalních výběžků až do alpského stupně s kosodřevinami. Její závěrečný úsek vede skrze suťové pole kvarcitů a filitů a ústí u paty ikonického hotelu a vysílače Ještědu, jenž korunuje okolní okolní krajinu.

2_Relikty minulosti

Dráha musela v minulosti překonávat velké nožství překážek, proto byly vytvořeny náspy, opěrné zidky, terénní deprese a modelace v podobě valů. Nemálo těchto technických prvků dráhy smyl čas. Mnoho jich přečkalo do dnešních dob, ale nacházejí se v různém stavu. Některé odolávají zubu času, jiné byly těžce poškozeny nebo zarostly vegetací.

3_Výhledy

Velmi významnými aspekty, které charakterizují dráhu a naše prožívání při průchodu jí, jsou výhledy. Výhledy do krajiny, na město, Krkonoše a Jizerské hory, výhledy do lesa, na sportovní areál, ale i na samotnou horu Ještěd s jejím hotelem a vysílačem, pomyslným vrcholem poutnickové cesty, z něhož je možné se rozhlédnout na všechny světové strany. Zážitek umocňují proměny výhledů, které jsou ovlivněny výškou, ale i okolní vegetací. Čím výše vystoupáme, tím větší máme rozhled a nacházíme se blíže nebi.

4,5_Místa zastavení. Průmět prostředí.

Nově navržená místa zastavení a intervence na cestě vychází z prolnutí vrstev dráhy, které ji definují. Dále tam, kde jsou zajímavá místa vhodná k odpočinku a zastavení nebo kde byla historicky zajímavá konstrukční řešení.

9. Tvarosloví a koncept

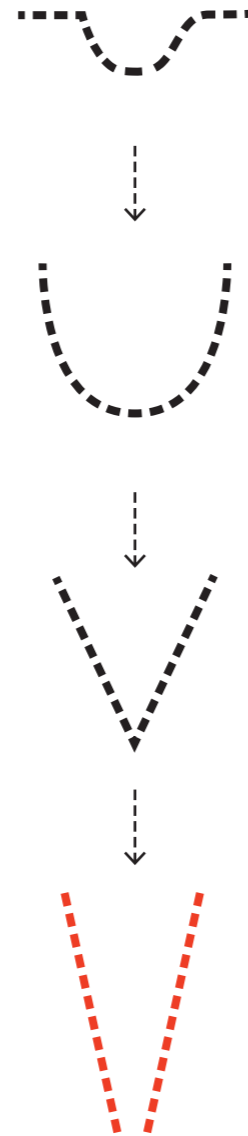
Nově navržené architektonické prvky přebírají své tvarosloví z konstrukčních řešení **původní sáňkařské dráhy** a parafrázuji je **současným jazykem** a využitím.

Výrazné **dřevěné konstrukce** připomínající žebra se promítají do nového **mostu** přes silnici, drobných konstrukcí lemujících dráhu, do **vyhlídky** u Ptačího kamene a nejvýrazněji do nástupní/konečné **panoramatické vyhlídky** v Horním Hanychově u bývalého hostince Zur Schöne Aussicht.

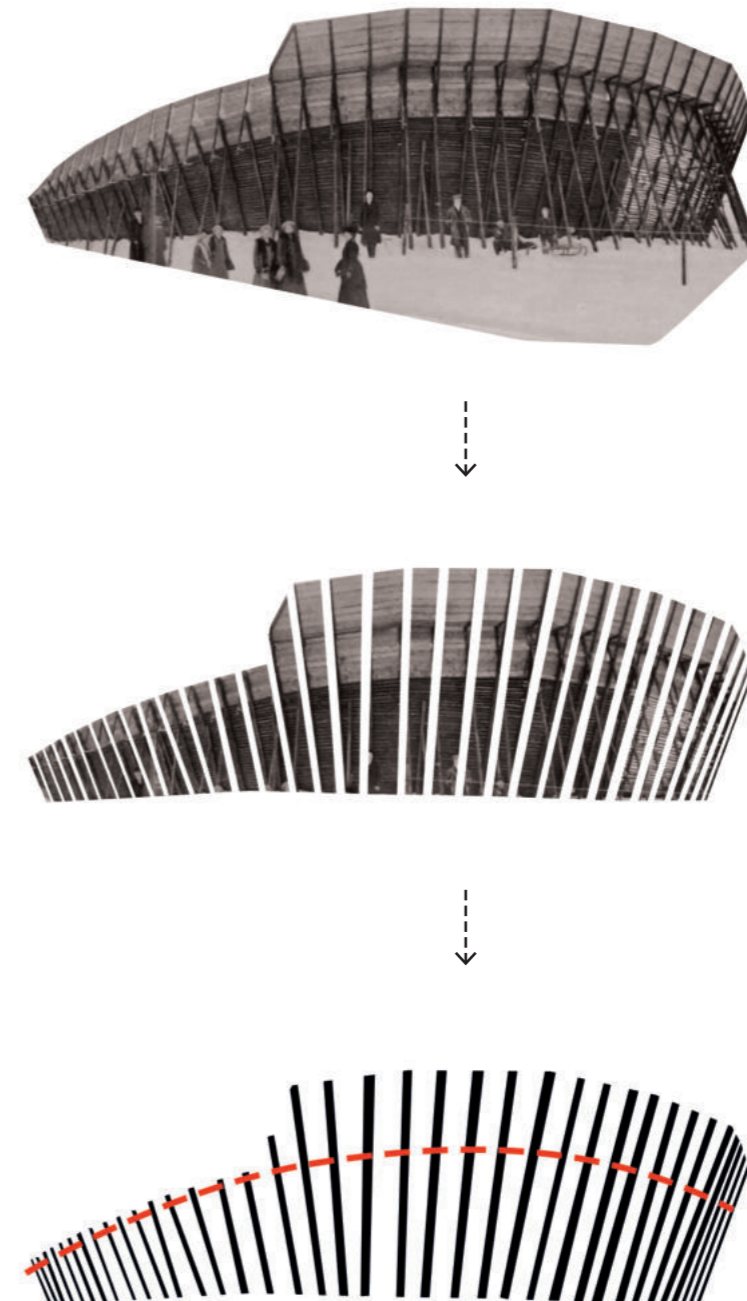
Vedení dráhy probíhalo často v **zářezu do krajiny** a vytvářelo koryto ve tvaru písmene **U**. Tento útvar je dále abstrahován a je vytvořena konstrukčně proveditelná varianta ve tvaru **vidlice**.

Minulost udává jedinečný **architektonický výraz** novým stavbám a zároveň se tím propisuje do přítomnosti a připomíná nám dřívější **monumentalitu a scénografii dráhy**.

9.1 Převzetí a abstrahování profilu vedení dráhy

9.2 Převzetí tvarosloví konstrukcí

10. Řez horou Ještěd

1:5 000

Na řezu je především patrná výrazná změna reliéfu od pozvolného stoupání ve spodní části až k velmi prudkým partiím u vrcholu, kde je vidět klikatící se cestu. Je zde také patrné střídání prostředí. Pozvolna husté lesy přecházející do otevřené horské krajiny. Ještěd je předělem výhledů a vedení cesty je stoupáním výše postupně všechny odkrývá.

Řez zobrazuje nové prvky - přemostění silnice na Ještěd, nová vyhlídková místa i drobné dřevěné konstrukce v zatáčkách.

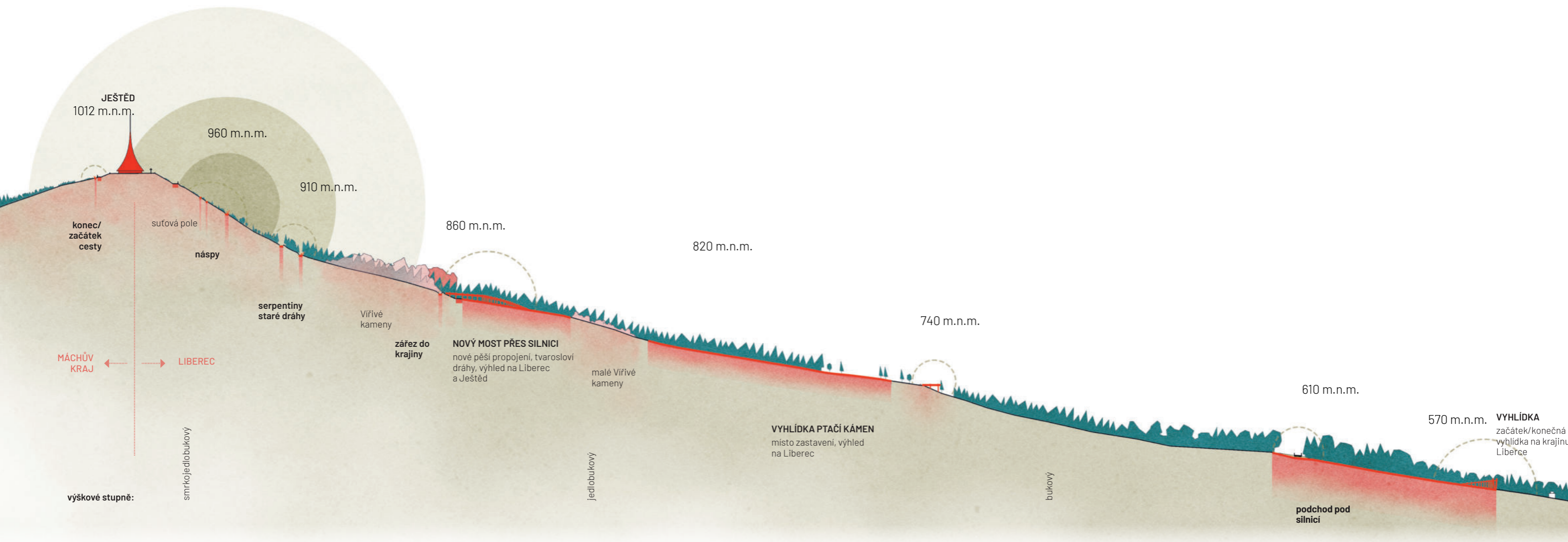
Vegetační stupně dle Zlatníkova dělení

Smrkojedlobukový_ hlavními dřevinami jsou kleč, smrk, jedle a buk (v menší míře)

Jedlobukový_ hlavními dřevinami jsou jedle, buk, příměs smrků

Bukový_ hlavními dřevinami jsou buk, habr, jedle (smrky - uměle vysazené)

Zdroj: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2010/Z0005/18118868/index_VS.html

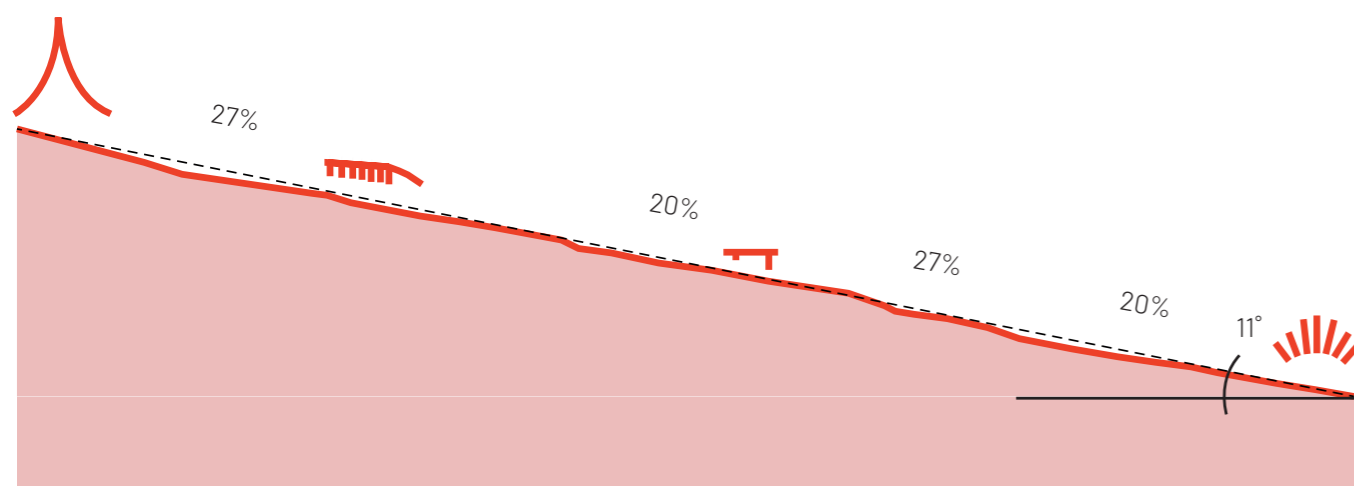
11. Profil cesty

Obrovským benefitem nové cesty je takřka **konstantní sklon** po celé její délce, pohybující se mezi **11,3 - 15° (tj. 20 - 27,4 %)**, bez ohledu na výrazně se měnící okolní reliéf, který je v horních partiích Ještědu **velice prudký**. Proto mnoho lidí v současnosti využívá silnice, jakožto pohodlné trasy, která má podobný sklon jako navrhovaná cesta.

Právě k zajištění konstantního sklonu byly kdysi v prudkých částech hory vybudovány **výrazné serpentiny**, jejichž dnešním (znovu) využitím by byl **usnadněn pohyb** náročným terénem a došlo by ke snížení turistů po silnici, kde dochází ke kolizím s auty. Serpentine zároveň poskytují dechberoucí panoramatické **výhledy do krajiny**.

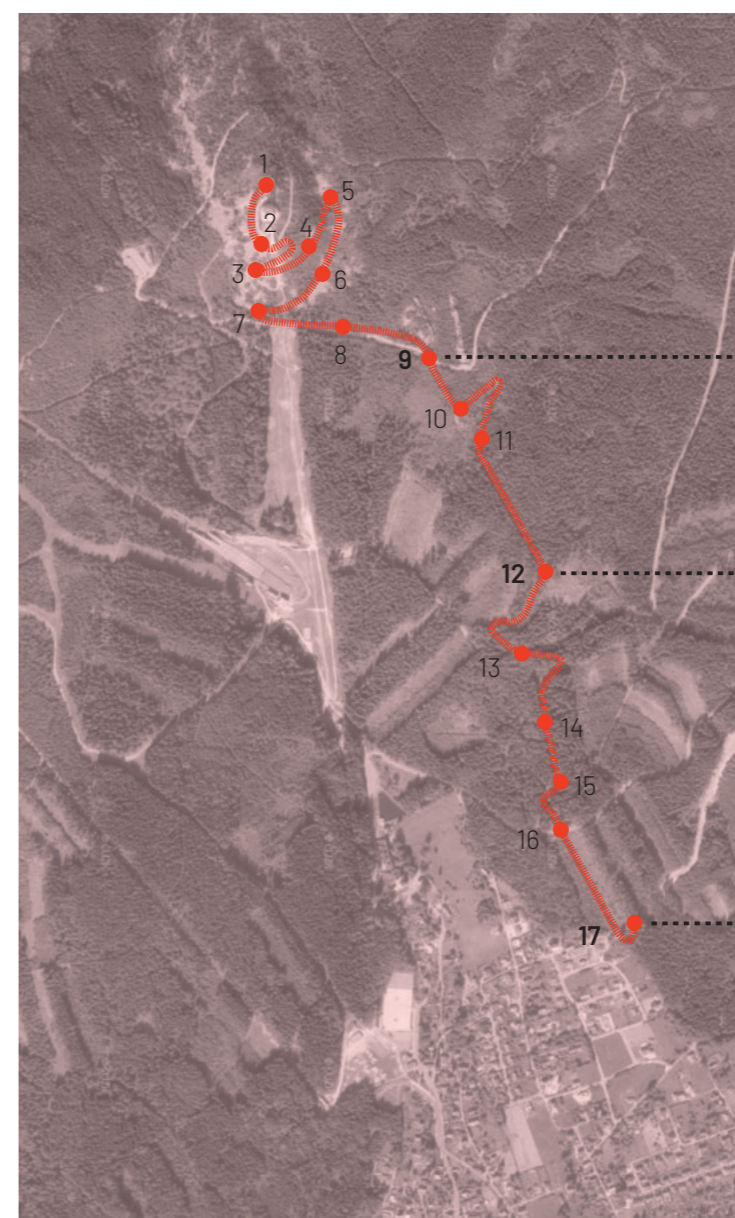
Sklon svahů Ještědu v nejprudších partiích je **23,3 - 29,7° (tj. 43,1 - 57,1 %)**.

Sklon vedení cesty je v těchto částech **15° (tj. 27,4 %)**.

12. Zpracovaná místa zastavení

V následujících kapitolách jsou detailněji rozpracována vytipovaná místa.

- 1_konečná/nástup - povalový chodníček
- 2_skalní útvar Krejčík - zastavení s výhledem a vzpomínkou
- 3_serpentina - kamenné zidky, lavička, dřevěná kce
- 4_cesta na náspu - přímý výhled na město
- 5_serpentina - lavička
- 6_cesta na náspu - lavička s výhledem
- 7_zatáčka v zářezu - cesta mechovým lesem - dřevěná kce
- 8_cesta přecházející z náspu do zářezu krajiny - lavička

nový most přes silnici - vyhlídka

- 10_vyhledka z dolních Vířivých kamenů
- 11_pozůstatky zidky pro dřevěný pěší mostek

vyhlídka Ptačí kámen

- 13_přechod přes televizní cestu - lavička
- 14_záčatek zbytků dráhy z 80. let
- 15_hliněný val - dřevěná kce
- 16_podchod pod silnici

nástup/konečná - rozhledna

13. Nástup, konečná - rozhledna

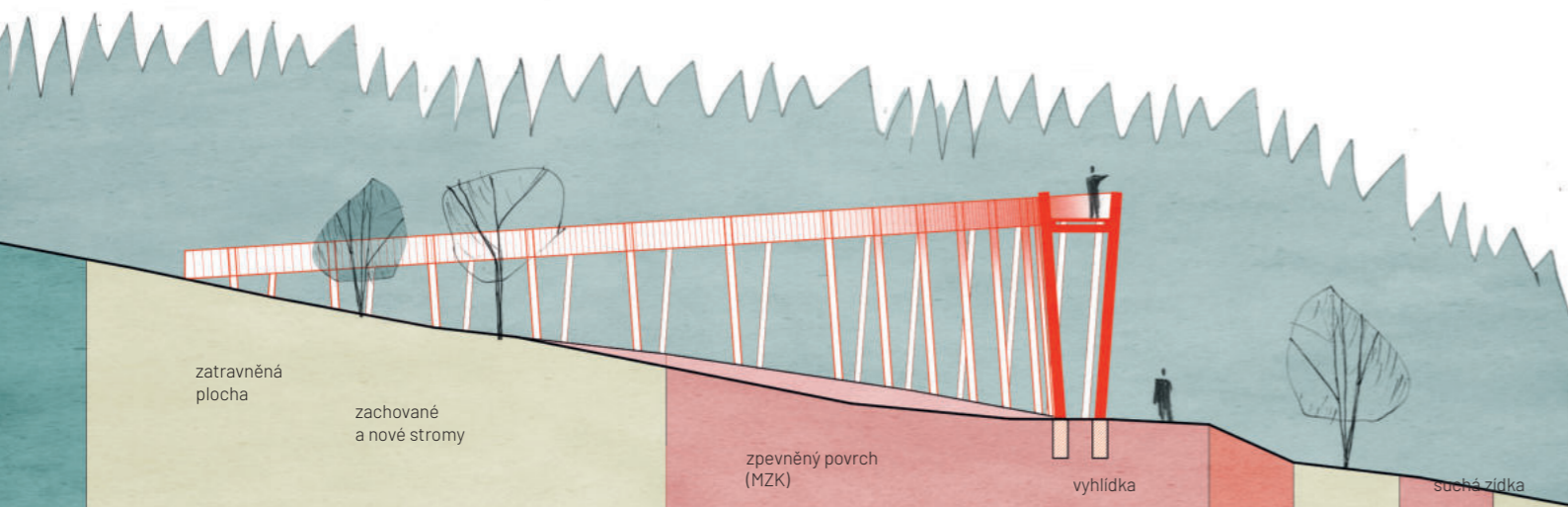
Naše putování začíná místě, které v současnosti nenese žádné stopy po sáňkařské dráze. Jedná se o zatravněnou plochu postupně přecházející v les se dvěma chatami.

V minulosti se přitom jednalo o asi **nejdůležitější místo na dráze**. Nacházela se zde největší **klopená zatáčka** vysoká **8 metrů**, která svým monumentálním provedením vytvářela **záchytný bod** v krajině viditelný z velké vzdálenosti. Návštěvníci proudící z nedaleké konečné zastávky tramvaje zde také začínali **výšlapy na Ještěd** nebo se mohli občerstvit ve dvou dnes již zaniklých **hostincích**.

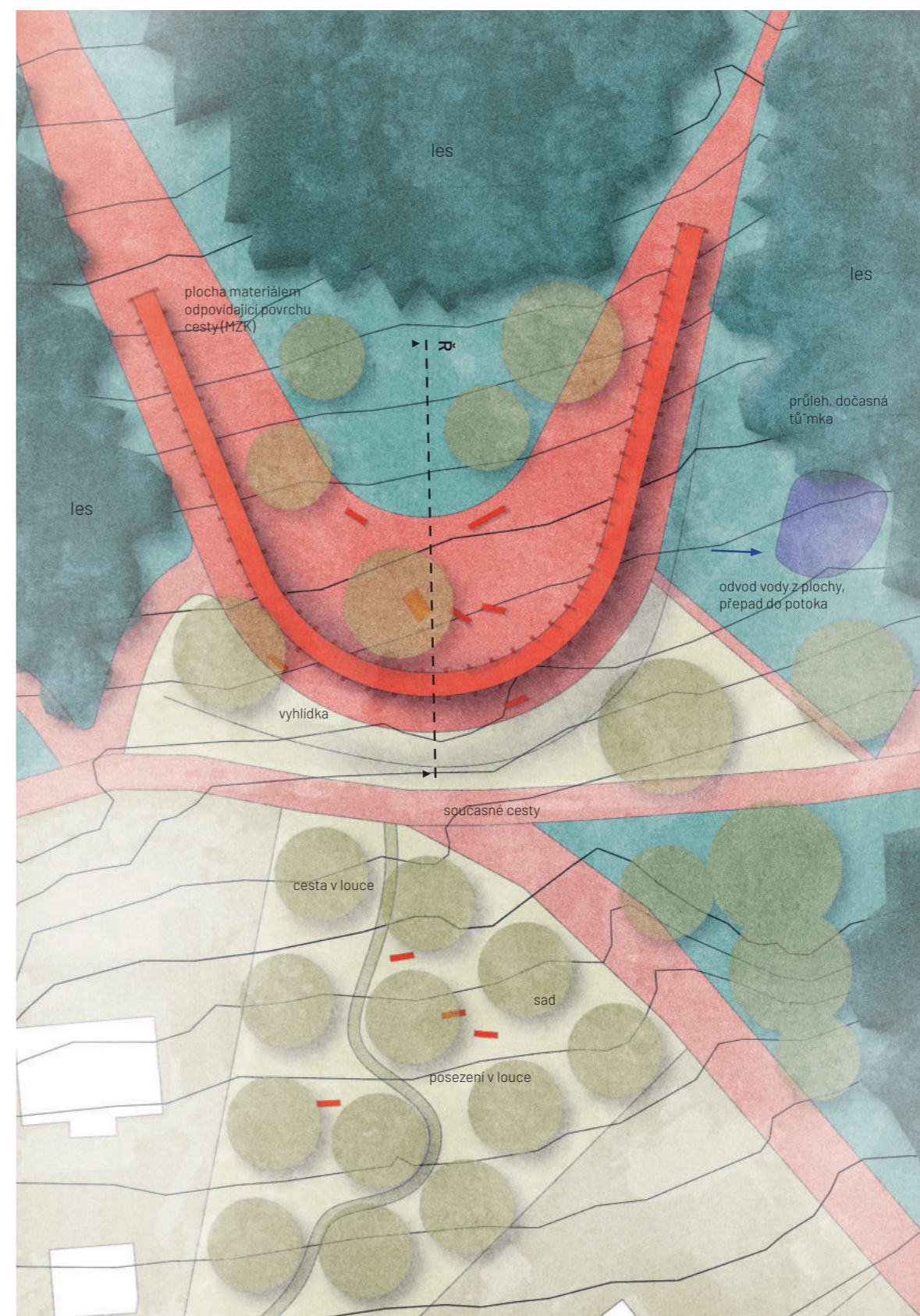
Jediné, co dnes dráhu připomíná je křížení cest, zbytek náspu a torzo tělesa dráhy v lese, které v něm tvoří **průsek**.

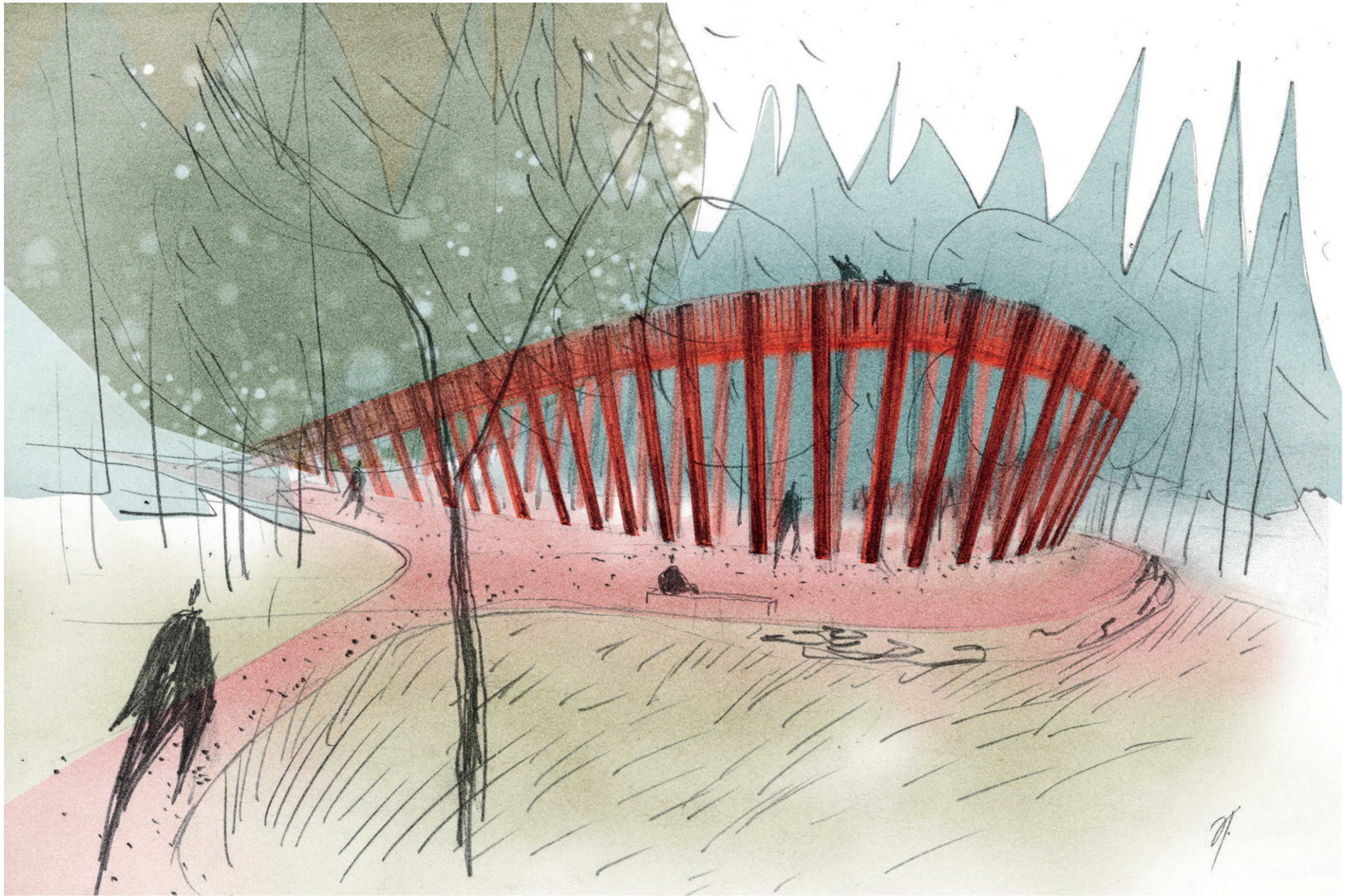
Návrh počítá s vytvořením nového **monumentu** svým tvaroslovím vycházejícího z původní konstrukce. Svým **rytmem opakování** žebrové konstrukce stavba působí jako socha, jakási koruna na okraji lesa. **Osmimetrová vyhlídka** poskytuje panoramatický výhled do krajiny. Svým provedením umožňuje **bezbariérový přístup**. Z budovy u starého hostince je navrženo vytvořit drobné občerstvení.

Řez 1:250

Situace 1:500

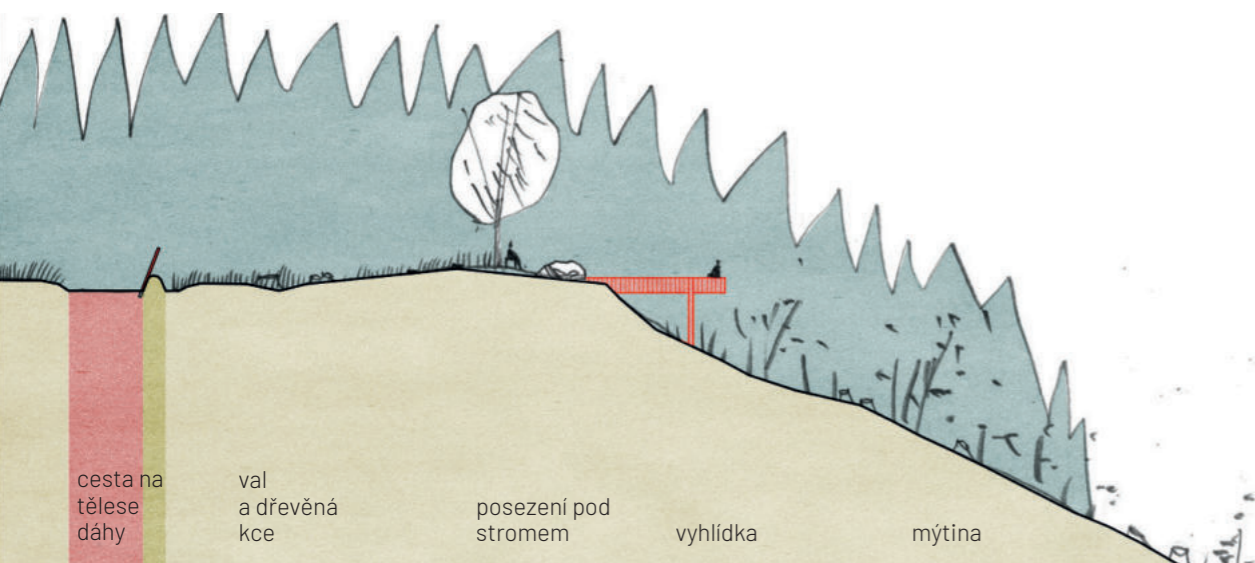
14. Vyhlídka Ptačí kámen

Přibližně **v polovině** se nachází drobný **pahorek** s krásnou vyhlídkou na vzdalující se město Liberec a v pozadí se tyčící **Jizerské hory a Krkonoše**. Díky mýtině se otevírá nejen nebe, ale i pohled na přibližující se horu Ještěd. V pozadí se opět nachází stinné lesy. Dochází zde ke **kontrastu střídání krajin** a k prohlubování zážitků. **Otevřené versus uzavřené.**

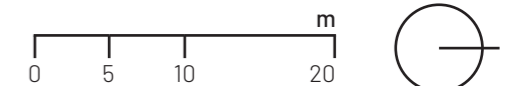
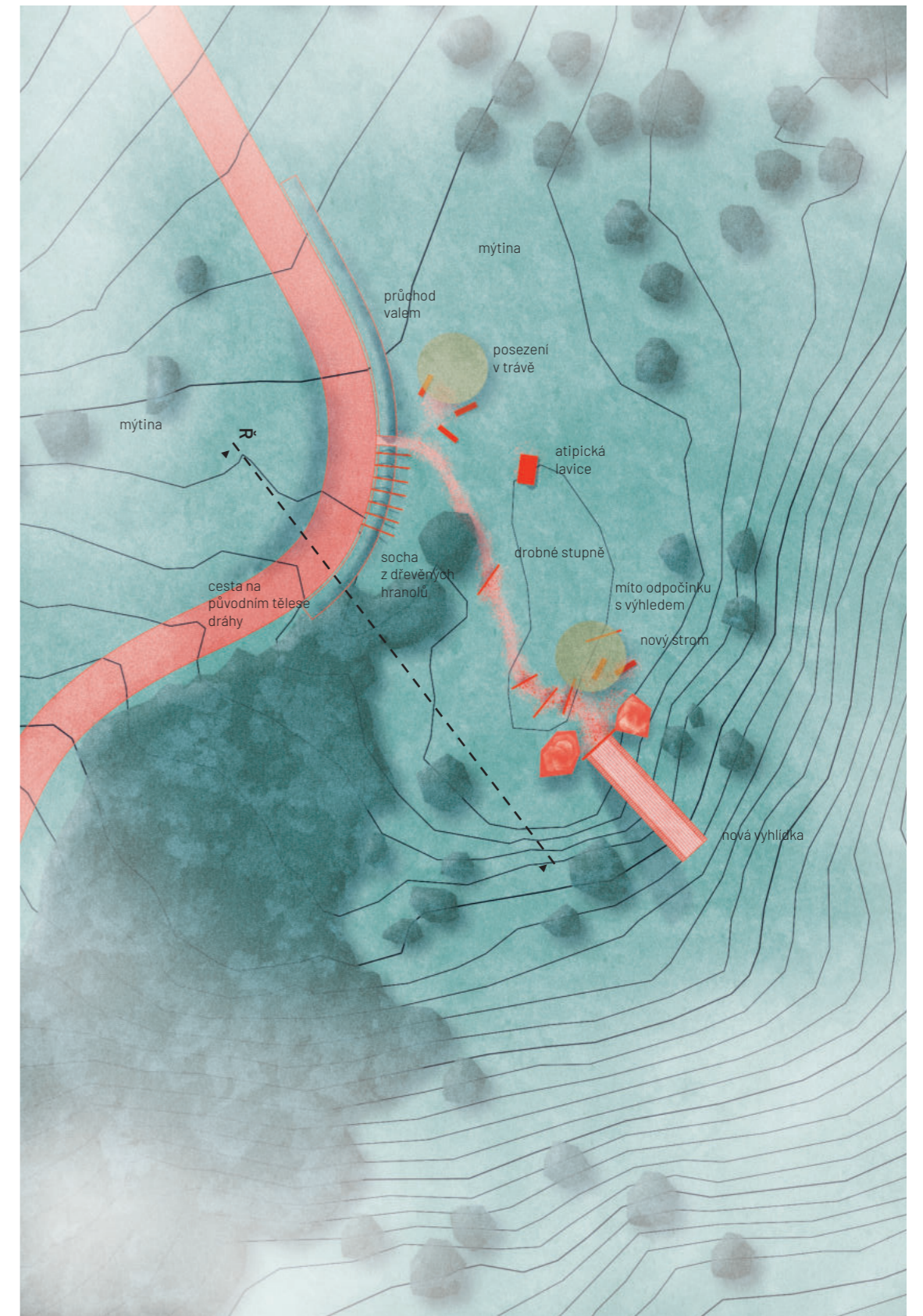
V těchto místech se kdysi po dlouhé rovině nacházela poměrně výrazná **klopená zatáčka** a místo pro fandění s dobrým výhledem na projíždějící závodníky.

Návrh vkládá **novou vyhlídku** inspirující se původními konstrukcemi a vysouvá ji jako **slepé rameno původní dráhy**. Umožňuje nám dostat se nad zem a zažít podobný **pocit vzrušení**, který prožívali rychle jedoucí sportovci.

Řez 1:500

Situace 1:500

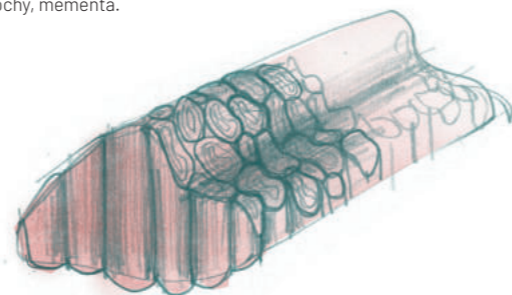

14.1 Cesta skrze val

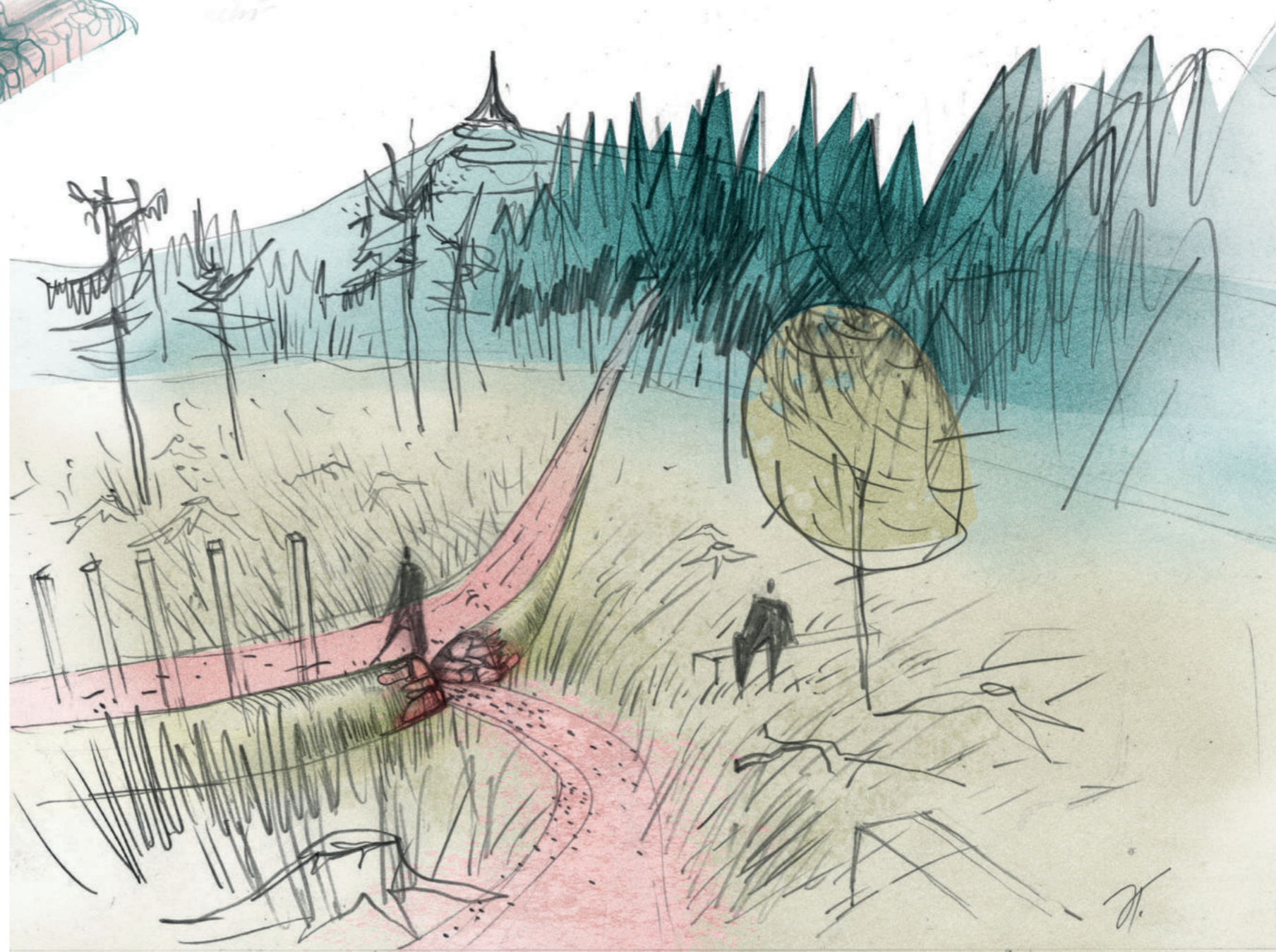
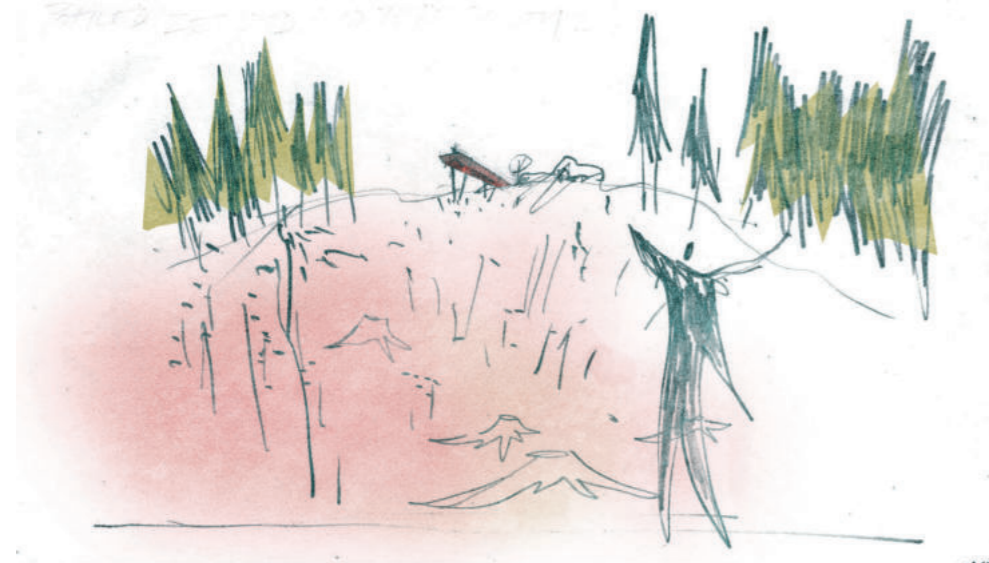
Cesta k vyhlídce prochází skrze dochovaný hliněný **val**, na němž se nacházela dřevěná konstrukce klopené zatáčky. Průřez tvoří pomyslnou **bránu přechodu z minulosti do současnosti**, a vede nás skrze pohupující se zlatavou travu a mrtvé dřevo až ke útulnému plácku s novým stromem a **posezením** před vyhlídkou. Stěny průchodu jsou zpevněny kameny, což zároveň vytváří další vizuální i fyzické spojení s horními partiemi suťových polí.

Na několika zastaveních je prostor pro lenošku - sedačku vytvořenou z kmenů pokácených stromů tvořící zároveň umělecké dílo - sochu.

Lavice tvarově vycházející z valů a násypů dráhy a využívá pokácené stromy k vytvoření lavice, sochy, mementa.

Pohled na rozhlednu na Ptačím kamení z Televizní cesty.

15. Další místa zastavení

15.1 Nový most

Dostáváme se do **poslední třetiny** naší poutě. Terén se začíná zvedat a stromy tak jako vzduch začínají postupně **řidnout**. Kolem nás se začínají tyčit mohutná skaliska **Vířivých kamenů** oblíbená horolezci.

Původní most s kamennými pilíři a dřevěnými nosníky za fungování dráhy překlenoval ještědskou silnici. Spojoval vrchní partii **serpentin** s více napřímenými úseky níže a umožňoval závodníkům nerušeně pokračovat ve své jízdě. V průběhu 20. století, kdy byla dráha zkracována, se zde ve **30. - 40. letech startovalo**.

Po válce byl most **zbořen** a vrchní část dráhy **odříznuta**, čímž došlo k jejímu postupnému **zapomenutí**.

Návrh vytváří nové pěší spojení v podobě **mostu**, výrazově se lišícího od jeho předchůdce. Přebírá pouze funkci, ale tvarově navazuje na konstrukce vyhlídek a klopených zatáček dráhy.

Pro udržení příjemného sklonu je část mostovky **vedena lesem, mezi korunami stromů**. Jedná se o důležitý prvek, který propojí zprerhanou dráhu a vytvoří další signifikantní **monument** s vyhlídkou na okolní krajinu a horu Ještěd.

15.2 Serpentine

V nejvyšších partiích hory, kde je terén nejprudší, zůstaly částečně zachované **kamenné zidky a násypy zatáček dráhy**. Tento úsek vede **suťovými poli** plnými ostrých kamenů a provádí poutníka bezpečně vzhůru.

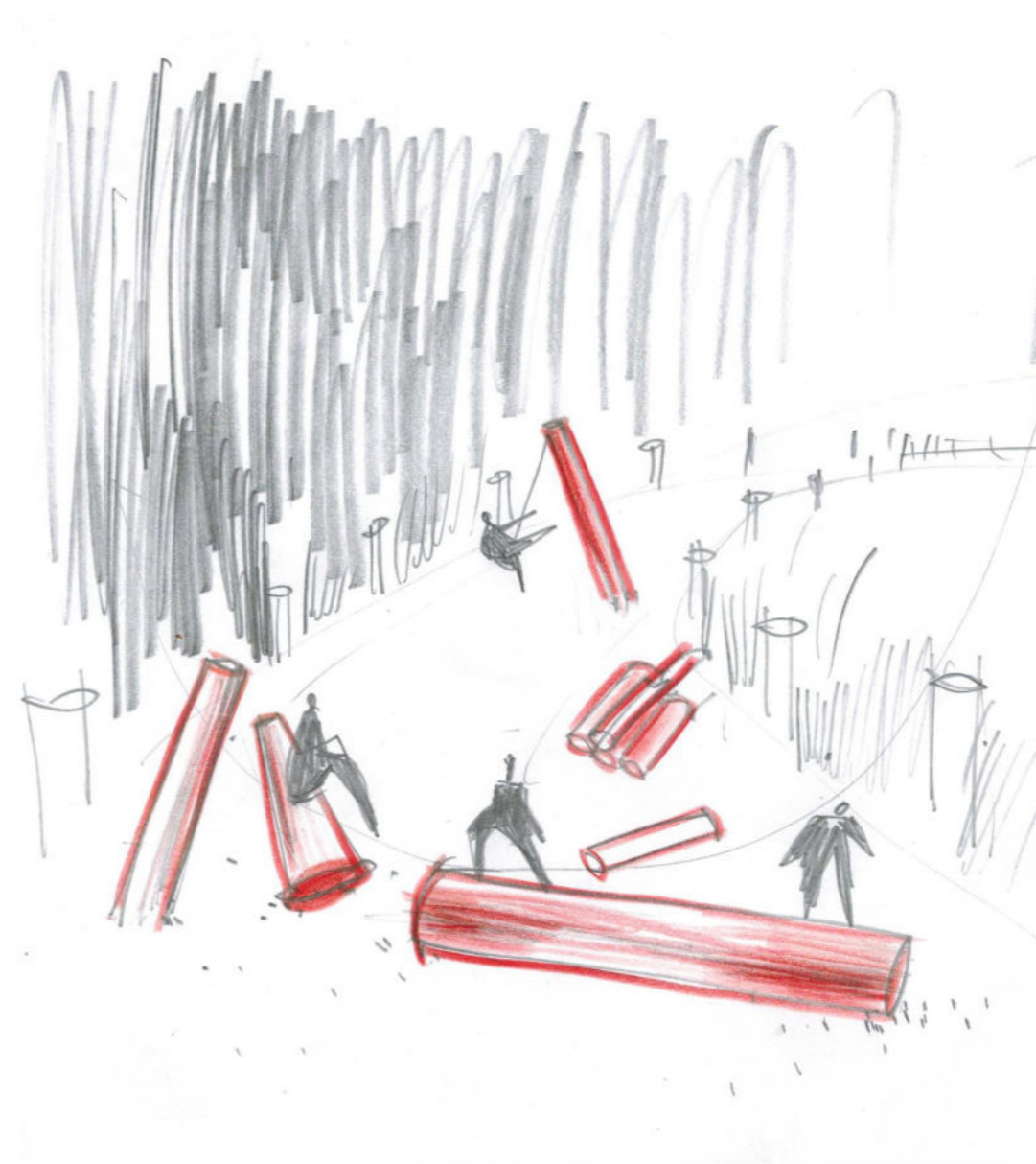
Návrh počítá s obnovou kamenných zídek a vytvořením **kontinuální cesty** s drobnými zastaveními, z nichž se naskýtají **panoramatické výhledy**.

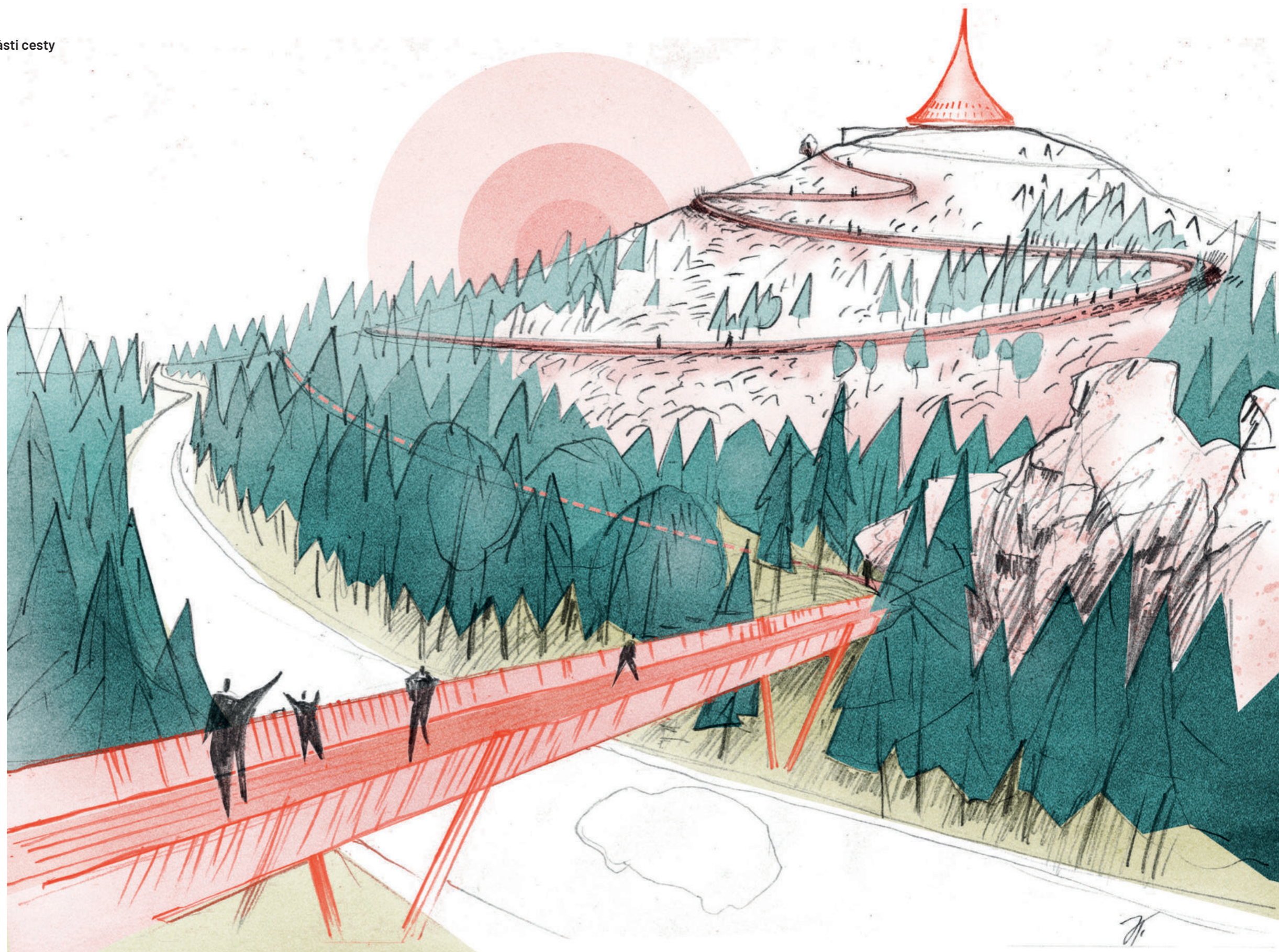
Některé zatáčky jsou doplněny **dřevěnými pilíři** vycházejícími z minulosti a vytvářejícími pocit **bezpečnější cesty**. Zároveň se jedná o **sošné prvky a navigační systém**.

15.3 Lesní hřiště

Idea lesního hřiště v místech dráhy z 80. let. Herní prvky, vytvořené z barevného betonu, se volně inspiroují torzy betonových sloupů a dávají prostor fantazii. Vniká tím i sošná připomínka minulosti.

Lesní hřiště

Závěr

I když je Hanychov velmi exponovaným turistickým místem, a tudíž jedním z velmi důležitých orgánů města, paradoxně je to zapomenutý kout Liberce, který pod svým hávem ukrývá bohatou historii, malebná zákoutí, nepřeberné množství fantaskních výhledů a kompozic, stinné lesy, zurčící bystřiny a prudké kopce. Nabízí útočiště každému, kdo se do jeho končin vydá. Je to místo odpočinku, sportovních výkonů, vesmírných zážitků i vybledlých vzpomínek.

Práce na tomto projektu byla nesmírně zajímavá, obohacující a poutavá, neboť se jedná o krajinu mého srdce. Věc, která mě naprosto uhranula je stará sáňkařská dráha a její znovuobjevování. Trvalo téměř celý rok, než jsem objevil všechny její části. Často se jednalo o dobrodružnou až archeologickou expedici, a při nacházení zapomenutého jsem měl vždy pocit, jako bych objevil nový světadíl. Postupným odhalováním nánosů minulosti byl člověk často přesunut zpět v čase, kde na něj dýchla do země vrytá historie. Myslím, že by bylo velmi přínosné, kdyby se odkryla tato skrytá perla ještědských lesů a byla vytvořena nová cesta zážitků, která by zároveň vnesla větší povědomí o minulosti území.

Svou prací jsem měl ambici vytvořit ucelenou kroniku území Hanychova, zaznamenat jeho často skryté poklady a rozdmýchat o ně zájem. Vytvořit nový nástup do hor a nastítnit možnosti řešení problémů území, jeho nové propojení, oživení a rozvoj. Zároveň probudit komunitního ducha sousedství, upozornit na důležitost této části města, a na nenápadně mizející paměť krajiny, kterou je potřeba chránit a věnovat jí pozornost, aby i příští generace měly prostor pro zapuštění kořenů.

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu své práce panu Vladimíru Sittovi za neutuchající elán, posouvání hranic možného i nemožného, nabourávání všednosti a chuť rozpoutávat vášnivé debaty. Děkuji i asistentce Adéle Chmelové za její konstruktivní připomínky.

Děkuji externí konzultantce paní Zuzaně Koňasové (Kancelář architektury města Liberec), která mi věnovala čas a neváhala se mnou konzultovat a vyjádřit se k tématu.

Velké díky patří mé rodině, která mi byla mi oporou za každých okolností a bez níž bych nedošel tak daleko.

V neposlední řadě musím poděkovat své věrné kamarádce, parťačce a zvidavé průzkumnici psici Margotce, která se se mnou nebála prodírat zarostlými lesy a lézt po skalách.

Zdroje

Seznam použité literatury

Statistický lexikon obcí - 2013. Český statistický úřad [online]. 2013 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticky-lexikon-obci-2013-a8m6eyff20>

Ještědský paradox - naučná stezka „Padáky.“ Městské lesy Liberec [online]. Liberec, 2010 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <http://www.mestske-lesy-liberec.cz/node/34>

SÝKOROVÁ, Jarmila, Radka VLČKOVÁ, Martin MODRÝ a kolektiv. Maloplošná chráněná území Libereckého kraje: Liberecký kraj 3. přepracované a doplněné vydání, 2015. In: Liberecký kraj, Odbor životního prostředí a zemědělství [online]. Liberec, 2015 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <file:///C:/Users/honza/Downloads/MZCHU.pdf>

KARPAŠ, Roman. Kniha o Liberci. 2., dopl. a rozš. vyd. Liberec: Dialog, 2004. ISBN 80-867-6113-4.

Kostel sv. Bonifáce. Národní památkový ústav_Památkový katalog [online]. Národní památkový ústav, 2015 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-boniface-14577686>

ŘIČÁNKOVÁ, Mgr. Alena. Kostel sv. Bonifáce. Liberec:Reichenberg [online]. Liberec:Reichenberg [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://liberec-reichenberg.net/stavby/karta/nazev/149-kostel-sv-boniface>

Ještěd. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Je%C5%A1t%C4%9Bd>

Němci chtěli vést pod Ještědem tunel. Badatelé si dlouho mysleli, že jde o legendu. IROZHLAS [online]. Liberec, 31. května 2020n. I. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/dalnice-tunel-jested-liberec_2005311150_pj

Na Ještěd se vrátil téměř 200 let starý památník. Rohanský kámen je zpět na svém místě. Český Rozhlas Liberec [online]. Liberec, 1. srpen 2019n. I. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://liberec.rozhlas.cz/na-jested-se-vratil-temer-200-let-stary-pamatnik-rohansky-kamen-je-zpet-na-svem-8028899>

Další použitá literatura

KARPAŠ, Roman. Staré pohlednice - Liberec: Alte Ansichtskarten - Reichenberg. Liberec: RK, 2008. ISBN 978-80-87100-05-9

MOHR, Jan. Liberec: mezi vzpomínkou a přítomností = Reichenberg : zwischen

Erinnerung und Gegenwart. Liberec: Knihy 555, 2001. ISBN 80-238-7667-8.

Liberecká historie v kostce [online]. Liberec: Statuární město Liberec, není uvedeno [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <https://www.liberec.cz/cz/mesto-samosprava/projekty-mesta/ostatni-projekty/zahrada-libereckych-vzpominek/liberecka-historie-kostce.html>

Mapový portál města Liberec: <http://marushkapub.liberec.cz>

ŘEHÁČEK, Marek. Liberecké zajímavosti. Ilustroval Petr POLDA. Liberec: Petr Pold, 2009-. ISBN 978-80-903056-2-5.

TECHNIK, Svatopluk a Vladimír RUDA. Liberec minulosti a současnosti: (historie a perspektivy výstavby města). 2., přeprac. vyd. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1980.

JEHLÍK, Jan. Rukověť urbanismu: architektura poznávání a navrhování prostředí. Vydání druhé, upravené. Praha: Ausdruck Books, 2018. ISBN isbn978-80-270-4920-2.

NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius loci: krajina, místo, architektura. 2. vyd. Přeložil Petr KRATOCHVÍL, přeložil Pavel HALÍK. Praha: Dokořán, 2010. ISBN isbn978-80-7363-303-5.

DURAS, Jindřich. Uteče to jako voda: kniha o zadržování vody v krajině. [Plzeň]: Petr Sicking, 2020. ISBN isbn978-80-270-8609-2.

Internetové droje

Zdroj: https://is.muni.cz/el/1431/jaro2010/Z0005/18118868/index_VS.html

<https://www.liberecvminulostiasoucasnosti.cz/>

<http://deutschboehmen.de/index.php?title=Hauptseite>

<https://ags.cuzk.cz/av/>

<https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>

<https://mapy.cz/zakladni?q=liberec&x=14.4000000&y=50.0500000&z=11>

<https://www.liberec.cz/cz/prakticke-informace/mapovy-portal-gis/aktuality/ortofotomapa-1938-nove-tema-liberec-z-historickych-ortofotomap.html>

<http://marushkapub.liberec.cz/default.aspx?ThemelD=12>

<https://liberec-reichenberg.net/>